

วิคตอร์ ฮูโก

กับสิทธิมนุษยชน

ดารณี พุทธิรักษา

เรอเน่ กาสแซ็ง (René Cassin) ศาสตราจารย์ชาวฝรั่งเศส ผู้มีส่วนสำคัญในการร่วมร่างปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนขององค์การสหประชาชาติ ในปี ค.ศ. 1948¹ ได้รับรางวัลโนเบลสาขาสันติภาพในฐานะนักวิชาการผู้ได้สนับสนุน ส่งเสริม และป้องกันสิทธิมนุษยชนโดยสม่ำเสมอ เขาได้กล่าวว่า "ศาสตร์แห่งสิทธิมนุษยชน เป็นสาขาพิเศษแขนงหนึ่งของสังคมศาสตร์ ซึ่งมีจุดประสงค์จะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ ในด้านเกียรติศักดิ์ของมนุษย์ โดยบ่งถึงสิทธิและวิธีการต่างๆ ซึ่งทั้งหมดนี้มีความจำเป็นต่อบุคคลิกภาพของมนุษย์แต่ละคน"²

ในประเทศฝรั่งเศส วิวัฒนาการทางความคิดด้านสิทธิมนุษยชนเริ่มต้นอย่างจริงจัง ตั้งแต่ต้นศตวรรษที่ 18 ซึ่งเป็นผลของความคิดทางการเมือง ทางสังคม และทางศีลธรรมของเหล่านักคิด นักเขียน งานวรรณกรรม เช่น สัญญาประชาคมและสุนทรพจน์ว่าด้วยที่มาของความไม่เสมอภาคของชอง จาคส์ รูสโซ (Du Contrat Social et Discours sur l'Origine de l'Inegalite de Jean-Jacques Rousseau) หรือ หัวใจของกฎหมาย ของมงเตสกีเยอ (L'Esprit des Loix de Montesquieu) มีอิทธิพลสำคัญเป็นอย่างมากต่อการปฏิวัติครั้งใหญ่ในปี ค.ศ. 1789 ซึ่งนอกจากจะทำให้มีการเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองแบบราชาธิปไตย (La Monarchie) มาเป็นการปกครองระบอบแบบสาธารณรัฐ (La Republique) โดยยึดหลักการที่ว่า เสรีภาพ เสมอภาค และ ภราดรภาพแล้ว (Liberte Egalite Fraternite) ยังเป็นการล้มเลิกกฎหมายอภิสิทธิ์ชนมาเป็นกฎหมายว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ในปี ค.ศ. 1789 ได้มีการประกาศสิทธิมนุษยชนรวมทั้งหมด 17 มาตราด้วยกัน มาตราที่หนึ่ง กำหนดไว้ว่า "มนุษย์ทุกคนกำเนิดมาอย่างอิสระและเท่าเทียมกัน จึงมีสิทธิที่จะดำรงไว้ ซึ่งเสรีภาพและความเสมอภาค"³ นับว่ากฎหมายนี้ได้รับอิทธิพลของ จอง จาคส์ รูสโซ ซึ่งให้ความสำคัญต่อเสรีภาพและความเสมอภาคของประชาชนมากที่สุด ส่วนมาตราที่สิบหก ซึ่งกำหนดไว้ว่า "สังคมใดก็ตามที่ไม่มีการประกันสิทธิมนุษยชน หรือไม่มีการแบ่งแยกอำนาจอย่างชัดเจน ก็ถือได้ว่าสังคมนั้นไม่มีรัฐธรรมนูญ"⁴ กฎหมายมาตรานี้ชี้ให้เห็นชัดเจนถึงอิทธิพลของมงเตสกีเยอที่ต้องการปกป้องปัจเจกชน ให้พ้นจากอำนาจเผด็จการของรัฐเพราะมงเตสกีเยอรู้ดีว่า ใครก็ตามที่มีอำนาจสูงสุด มีแนวโน้มที่จะ "บ้าอำนาจ" จึงได้เสนอแนะไว้ใน หัวใจของกฎหมาย ว่า วิธีที่จะป้องกันการใช้อำนาจอย่างเผด็จการนั้น ก็โดยการแบ่งอำนาจออกเป็นสามส่วนคือ อำนาจบริหาร อำนาจนิติบัญญัติ และอำนาจตุลาการ

ในปี ค.ศ. 1793 ได้มีการประกาศกฎหมายว่าด้วยสิทธิมนุษยชนเพิ่มขึ้นอีกเป็น 35 มาตรา แต่อย่างไรก็ตามประเทศฝรั่งเศสหลังการปฏิวัติก็ยังคงอยู่ห่างไกลจากอุดมการณ์ทางด้านสิทธิมนุษยชนมาก ทั้งนี้เนื่องจากระบอบการปกครองไม่มั่นคง ในศตวรรษที่ 19 มีการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองถึง 7 ครั้ง ซึ่งในจำนวนนี้เป็นการปฏิวัติเสียสองครั้ง คือ ในปี ค.ศ. 1830 และปี ค.ศ. 1848 และ มีการจลาจลครั้งใหญ่ของชาวปารีสเป็นระยะเวลาสามเดือน ในปี ค.ศ. 1871 ซึ่งเรียกว่า ลา กอมมูน (La Commune) ความระส่ำระสายทางการเมืองเหล่านี้ มีผลกระทบต่อสิทธิมนุษยชนเป็นอย่างมาก นักคิดนักเขียนในศตวรรษนี้จึงดำเนินรอยตามอย่างนักเขียนรุ่นพี่ในศตวรรษที่ 18 ผลิดผลงานที่สะท้อนสภาพชีวิตทางการเมืองและสังคมโดยมุ่งรักษาไว้ซึ่งสิทธิมนุษยชน

วิคตอร์ ฮูโก เป็นหนึ่งในจำนวนนักเขียนเหล่านี้ ผลงานของเขามีอิทธิพลอย่างยิ่ง ต่อการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ในด้านวรรณกรรม วิคตอร์ ฮูโก ได้ทำตาม "หน้าที่" ของนักเขียน ในการรับใช้ชาติ สังคม และ เพื่อนมนุษย์ สำหรับวิคตอร์ ฮูโก นักเขียนเป็น "ผู้นำทาง" ที่เปรียบเสมือนดวงประทีป ที่ส่องสว่างแก่มวลมนุษย์ที่ตกอยู่ในความมืด และเป็น "เสียงสะท้อนที่ก้องกังวาน" ของสังคมในแต่ละสมัย เขาจึงเป็น "กระบอกเสียง" ให้กับประชาชนผู้ไม่มีปากเสียง ผู้ไร้เสรีภาพ และ ผู้ไม่ได้รับความยุติธรรมจากสังคมทุก ๆ คน

ในด้านการเมือง วิคตอร์ ฮูโก ใช้ความเป็นนักการเมืองของตน สนับสนุนอุดมการณ์ของนักเขียน นอกจากนี้ ชีวิตส่วนตัวของเขาต้องลี้ภัยทางการเมืองไปอยู่ต่างประเทศนานถึง 18 ปี เพื่อต่อต้านระบอบทรราชย์ของจักรพรรดิ หลุยส์ นโปเลียนที่สาม อีกทั้งลูกชายสองคนก็ถูกจำคุก คือ ลูกชายคนที่สองถูกจำคุก 6 เดือน โทษฐานต่อต้านการประหารชีวิตและลูกชายคนที่สามถูกจำคุก 9 เดือน โทษฐานก่อการประท้วง เพื่อลี้ภัยลี้ภัยทางการเมือง ทำให้วิคตอร์ ฮูโก ต้องต่อสู้ตลอดชีวิต เพื่อปกป้องสิทธิมนุษยชนในด้านต่าง ๆ เหล่านี้

ในบทความนี้ ผู้เขียนมุ่งศึกษาความคิด และ ความรู้สึกของ วิคตอร์ ฮูโก ในด้านสิทธิมนุษยชนที่เกี่ยวกับเสรีภาพ กฎหมายการลงโทษและการศึกษา ที่ปรากฏทั้งในผลงานทางด้านการเมืองและทางด้านวรรณกรรม

ในปี ค.ศ.1875 วิคตอร์ ฮูโก ได้เขียนหนังสือรวบรวมผลงานทางด้านการเมือง และ ตั้งชื่อที่สื่อความหมายได้ดีมากว่า การกระทำและคำพูด ในคำนำหนังสือที่มีความยาวถึง 4 เล่ม วิคตอร์ ฮูโก เขียนถึงประสบการณ์ในวัยเด็กที่ประทับใจและตรึงอยู่ในความทรงจำของเขาตลอดเวลา ว่า เมื่อเขาอายุได้สิบขวบ นายพล ลาดอริ (La General Lahorie) ซึ่งเป็นเพื่อนของพ่อแม่และพ่อทูนหัวของเขาถูกยิงเป้าพร้อมกับเพื่อนนายพลอีกสองคน โทษฐานสมคบกันโค่นล้มอำนาจของจักรพรรดินโปเลียน แต่ก่อนที่จะถูกจับ นายพลลาดอริ พูดว่า "เสรีภาพย่อมมาก่อนสิ่งอื่นใดทั้งปวง"⁵ ประโยคนี้ดังก้องกังวานอยู่ในสมองของ เด็กชายวิคตอร์ ฮูโก อย่างไม่ลืมเลือน และ มีอิทธิพลต่อความคิดและความรู้สึกของเขาอย่างลึกซึ้ง เมื่อเติบโตใหญ่ขึ้น วิคตอร์ ฮูโก ก็ยึดเป็นอุดมการณ์ว่า เสรีภาพย่อมอยู่เหนือสิ่งอื่นใด และถือว่าเป็นสิทธิและหน้าที่ของคนทุกคน ที่จะต้องช่วยกันต่อสู้เพื่อรักษาไว้ซึ่งเสรีภาพของมนุษย์

ในปี ค.ศ. 1830 วิคตอร์ ฮูโก อายุได้ 28 ปี เขาได้เขียนบทละคร เรื่อง แอร์นानी (Hernani) ซึ่งเขียนขึ้นโดยามุ่งเคารพกฎการเขียนบทละครแบบคลาสสิก วิคตอร์ ฮูโก ได้เปิดเผยถึงเจตนาารมณ์ของผู้เขียน ว่า ต้องการ "เสรีภาพในศิลปะ และ เสรีภาพในสังคม"⁶ เพราะเห็นว่าตราบาคที่นักเขียนไร้เสรีภาพตราบนั่นสังคมก็ไร้เสรีภาพด้วย เมื่อนักเขียนไม่สามารถแสดงความรู้สึกนึกคิดได้อย่างเสรีแล้วก็ไม่อาจจะทำหน้าที่ในการที่จะปลดปล่อยสังคมที่ปราศจากเสรีภาพให้เป็นอิสระได้อย่างเต็มที่ สำหรับ วิคตอร์ ฮูโก เสรีภาพทางการเมืองนำมา ซึ่งเสรีภาพทางวรรณกรรม นักเขียนจะผลิตผลงานได้มากและอย่างมีคุณค่าก็ต่อเมื่ออยู่ในสังคมที่มีอิสระ เสรี เท่านั้น

ในสมัยจักรพรรดินโปเลียน นักเขียนหลายคนคัดค้านอำนาจเผด็จการของเขา แม้ว่าเขาจะยังเป็นผู้เพียงใดก็ตาม นักเขียนเหล่านี้ ก็ไม่ยอมก้มหัวให้เพราะถือว่าความยิ่งใหญ่ของมนุษย์นั้น ไม่ได้อยู่ที่อำนาจของคนๆเดียว แต่อยู่ที่ความมีเสรีภาพของทุกคน วิคตอร์ ฮูโก ยกย่องและชื่นชมเหล่านักเขียนดังกล่าวมาก ที่กล้ายืนหยัดต่อต้านนโปเลียน เพื่อคงไว้ซึ่งเสรีภาพของนักเขียนและของมวลมนุษย์ ในปีค.ศ. 1841 เมื่อ วิคตอร์ ฮูโก ได้รับเลือกให้เป็น

ราชบัณฑิตคนหนึ่งของฝรั่งเศส เขาก็มีโอกาสกล่าวสุนทรพจน์สรรเสริญบรรดานักเขียนผู้เทอดทูนเสรีภาพเหนือสิ่งอื่นใดว่า "ในทวีปนี้ทุกคนก้มหน้าก้มตาเขียนกันหมด ยกเว้นนักวิหคคน ท่านผู้มีเกียรติทั้งหลาย ข้าพเจ้าขออนุญาตบอกสิ่งเหล่านี้กับพวกท่านและรู้สึกภาคภูมิใจมากที่ได้อีกกล่าวเช่นนี้ ในราชบัณฑิตสภาแห่งนี้มีนักคิดเพียงหกคนเท่านั้น ที่ยังคงยืนหยัดอยู่ได้ในโลกที่สยบอยู่แทบทั่วหน้าไปเสีย... พวกเขาคือ คูซีส เดอลิลล์, มาตาม เดอ สดาแอล, เบน จาแมง, กงสตองต์ ซาโตบริงด์ เลอร์แมร์ซีเออร์... ในทวีปยุโรปพวกเขาเป็นตัวแทนของสิ่งเดียว ที่ประเทศฝรั่งเศสในขณะนั้นขาดแคลมนั่นคือ เสรีภาพ"⁷

ในจำนวนนักเขียนทั้งหลายคนนั้น วิกตอร์ ฮูโก ชื่นชม ซาโตบริงด์ เป็นพิเศษเพราะนอกจากจะนิยมในความกล้าหาญของนักเขียนรุ่นพี่ผู้หนึ่งแล้วยังยกย่องความมีัจริยะของเขาด้วย ถึงกับออกปากว่า "ผมอยากเป็นดัง ซาโตบริงด์ หรือ ไม่เป็นอะไรเลย"⁸

ซาโตบริงด์ เป็นนักเขียนและนักการเมืองในครั้งแรกของศตวรรษที่ 19 เขาได้เขียนหนังสือเกี่ยวกับชีวิตนักเขียนและนักการเมืองของเขาเองไว้ในหนังสือบันทึกความทรงจำ ชื่อ "ความจำจากหลุมศพ" ในตอนหนึ่งของหนังสือเล่มนี้ ซาโตบริงด์ วิพากษ์วิจารณ์ไปเสียว่าเป็นผู้ทำลายเสรีภาพทั้งในและนอกประเทศด้วยเหตุนี้เขาจึงต่อต้านองค์จักรพรรดิเพราะ "เมื่อไม่มีเสรีภาพ ก็ไม่มีอะไรเลยในโลกนี้ เสรีภาพเท่านั้น ที่จะทำให้ชีวิตมีคุณค่า แม้ว่าข้าพเจ้าจะเป็นคนสลดทายเป็นปกติก็ยังไม่เคยคิดว่าประกาศาให้รู้ถึงสิทธิต่างๆของมัน... เราสามารถต่อสู้กับไปเสียได้ด้วยสิ่งทีใหญ่กว่า นั่นคือ เสรีภาพ"⁹

วิกตอร์ ฮูโก พยายามเจริญรอยตาม ซาโตบริงด์ อย่างเต็มที่ โดยเฉพาะในด้านเสรีภาพทางการเมืองและวรรณกรรม ในปี ค.ศ. 1851 วิกตอร์ ฮูโก เขียนโคลงบทหนึ่ง ชื่อ "ศิลปะกับประชาชน" (L'Art et le Peuple) โคลงบทนี้มีสองตอนแรกพูดถึง ความงาม และ อำนาจของศิลปะ วิกตอร์ ฮูโก จบตอนแรกของโคลงบทนี้ดังนี้

"ประชาชนผู้เป็นทาสทั้งหลาย ศิลปะทำให้ท่านเป็นอิสระ
ประชาชนผู้มีเสรีภาพทั้งหลาย ศิลปะทำให้ท่านยิ่งใหญ่"¹⁰

ตอนที่สอง วิกตอร์ ฮูโก แสดงความชื่นชมต่อประเทศฝรั่งเศสว่าเป็นประเทศที่แข็งแกร่งสงบราบรื่น ประชาชนมีอิสระและรักใคร่กันล้นท้นพี่น้อง นับเป็น "ความหวังของโลก" ควรช่วยกันเทอดทูน "ความรัก" และ "เสรีภาพ" ตลอดไป โคลงตอนที่สองจบลงดังนี้

"จงร้องเพลงสรรเสริญประเทศอิตาลีที่ศักดิ์สิทธิ์
ประเทศโปแลนด์ที่ถูกกล่มทลายพังทลาย
ราชอาณาจักรเนเปิ้ลที่แดงฉานไปด้วยเลือดบริสุทธิ์
ประเทศฮังการีที่กำลังจะสูญสิ้น
โอ้ ทหารชายทั้งหลาย ! ประชาชนร้องเพลง
เลิกเช่นราชสีห์คำราม"¹¹

โคลงท่อนนี้แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า สำหรับ วิกตอร์ ฮูโก นั้น คำว่า เสรีภาพ ไม่ได้มีขอบเขตจำกัด

เฉพาะ เสรีภาพของคนฝรั่งเศสเท่านั้นแต่รวมไปถึง เสรีภาพของคนทุกคนในโลก ดังนั้นในโคลงนี้ เขาจึงแสดงความรู้สึก เห็นอกเห็นใจประเทศที่ถูกยึดครอง เสรีภาพถูกกดขี่ข่มเหงและถูกรุกรานจากต่างประเทศ จนสูญเสียความเป็นไท และเรียกร้องให้มนุษย์ทุกคนช่วยกันป่าวประกาศให้โลกรู้ถึงเคราะห์กรรมของประเทศเหล่านั้น ในที่นี้ วิกตอร์ ฮูโก ท้าความถึงเหตุการณ์นองเลือดในประเทศอิตาลี ในปี 1848 เมื่อชาวอิตาลียืนหยัดยามก่อการปฏิวัติขึ้นหลายครั้ง แต่ไม่ประสบความสำเร็จจึงถูกรวบกุมและถูกลงโทษอย่างรุนแรง ส่วนชาวเนเป็ลก็ถูกระเบิด เจ็บป่วยล้มตายระนาวระหว่างก่อจลาจล โดยคำสั่งของพระเจ้าเฟอร์ดินานด์ที่สอง กษัตริย์แห่งเนเป็ลและเกาะซิซิลีและในประเทศโปแลนด์ ชาวโปแลนด์ต้องล้มตายไว้ที่ออสเตรียเมื่อประเทศรัสเซีย ประเทศเยอรมันและประเทศออสเตรียร่วมกันเข้ายึดเอกราชของชาติ ส่วนชาวฮังการีเรียนนั้นร่วมก่อการร่วมกันต่อสู้เรียกร้องอิสรภาพในปี 1849 แต่กลับถูกบดขยี้โดยกองทัพออสเตรียซึ่งได้รับการช่วยเหลือจากประเทศรัสเซีย นอกจากนี้ วิกตอร์ ฮูโก ยังต้องการให้กำลังใจแก่ประชาชนทุกคนที่คิดต่อต้านอำนาจเผด็จการโดยชี้ให้เห็นถึงพลังอันยิ่งใหญ่ของประชาชนว่า สามารถล้มล้างอำนาจของทรราชย์ได้ โดยเปรียบเทียบประชาชนกับราชสีห์ ที่มีพลังยิ่งใหญ่และน่ากลัวตามธรรมชาติ (นอกจากโคลงบทนี้แล้ว วิกตอร์ ฮูโก ได้เปรียบเทียบประชาชนกับราชสีห์อย่างขยี้ดว่า ในโคลงชื่อ ขบวนคาราวาน (La Caravane) โดยชี้ว่าราชสีห์ที่ราชสีห์นอนหลับ "พวกสัตว์ล่าเหยื่อที่ร้ายและป่าเถื่อน" ซึ่งหมายถึงบรรดาทรราชย์ก็ต้องออกอาละวาดไปทั่ว แต่เมื่อราชสีห์ตื่นขึ้นเสียงคำรามของมันจะทำให้สัตว์เหล่านั้นหวาดกลัว วิ่งหนีกันเคล็ดเปิดเปิงไปเลย)

หลังจากเขียนโคลง ศิลปะกับประชาชน ได้ไม่ถึงเดือน ประเทศฝรั่งเศสก็ประสบชะตากรรมเช่นเดียวกับประเทศเพื่อนบ้าน เมื่อหลุยส์ นโปเลียน ซึ่งได้รับเลือกให้ดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีแห่งสาธารณรัฐที่สอง (President de la Seconde Republique) ตั้งแต่วันที่ 10 ธันวาคม ค.ศ. 1848 ได้ก่อรัฐประหารขึ้น (Le Coup d'Etat) ในวันที่ 2 ธันวาคม ค.ศ. 1851 ทำให้ วิกตอร์ ฮูโก โกรธแค้นถึงขีดสุดเพราะเคยเชื่อว่า หลุยส์ นโปเลียนมีอุดมการณ์ทางการเมืองเช่นเดียวกับตน นั่นคือ ต้องการให้ประชาชนมีเสรีภาพ เสมอภาค และภราดรภาพมากยิ่งขึ้นตามครรลองของประชาธิปไตย การที่ วิกตอร์ ฮูโก เข้าใจผิดไปเช่นนี้ ก็เพราะว่าสมัยที่ หลุยส์ นโปเลียนสมัครชิงตำแหน่งประธานาธิบดีนั้น เขาได้ไปหา วิกตอร์ ฮูโก ซึ่งในขณะนั้นเป็นผู้ก่อตั้งหนังสือพิมพ์ชื่อ "เหตุการณ์บ้านเมือง" (Les Evenements) และดำรงตำแหน่งเป็นวุฒิสมาชิกกับนายกเทศมนตรีเขตแปดของกรุงปารีสอยู่ หลุยส์ นโปเลียน ขอให้ วิกตอร์ ฮูโกสนับสนุนตน โดยบอกกับ วิกตอร์ ฮูโก ว่า ถ้าตนได้รับเลือกเป็นประธานาธิบดี ตนจะไม่เจริญรอยตามจักรพรรดินโปเลียนผู้มั่งคั่งเป็นลู่ แต่จะปกครองประเทศตามแบบอย่างของประธานาธิบดี ยอร์ช วอชิงตัน แห่งสหรัฐอเมริกา "เพราะถึงแม้ว่านโปเลียนจะยิ่งใหญ่กว่าแต่วอชิงตันก็ดีกว่า ระหว่างวีรบุรุษที่ทำความผิด และประชาชนที่ดี ผมขอเลือกเป็นประชาชนที่ดี"

วิกตอร์ ฮูโก พังแล้วก็เกิดความเชื่อถือ และ ได้ให้การสนับสนุนอย่างเต็มที่ ในวันที่พิธีสาบานตนเข้ารับตำแหน่งประธานาธิบดี หลุยส์ นโปเลียน ก็ได้สาบานว่าจะซื่อสัตย์ต่ออุดมการณ์ของระบอบการปกครองแบบสาธารณรัฐ และเสริมว่า "ระบอบสาธารณรัฐประชาธิปไตย เป็น "ศาสนา" ของข้าพเจ้า ข้าพเจ้าจะเป็น "พระ" ของการปกครองระบอบนี้"¹³

ด้วยเหตุนี้เมื่อเห็นว่า หลุยส์ นโปเลียน หลอกลวงตน และ คนฝรั่งเศสทั้งชาติ วิกตอร์ ฮูโก จึงพยายามเรียกร้องให้ประชาชนลุกขึ้นต่อต้าน หลุยส์ นโปเลียน ในฐานะที่เป็นทรราชย์ ผู้ก่อรัฐประหารล้มล้างอำนาจประชาชน

ทรยศต่อสาธารณรัฐ แต่ความพยายามของคณะผู้ต่อต้านการทำรัฐประหารซึ่งมี วิกตอร์ ฮูโก เป็นผู้นำประกาศไม่ประ
สพผลสำเร็จมีการปราบปรามอย่างรุนแรงประชาชนตามท้องถนนถูกฆ่าตายและผู้ประท้วงถูกจับกุมกว่าสามหมื่นคน วิก-
ตอร์ ฮูโก เอง เมื่อเห็นว่าตนเองจะต้องถูกจับและถูกขับไล่ออกนอกประเทศแน่ ๆ จึงชิงเนรเทศตัวเองออกไปอยู่ที่
กรุงบรัสเซลส์ในวันที่ 11 ธันวาคม ค.ศ. 1851 ตั้งแต่นั้นมาก็เริ่มเขียนหนังสือโจมตีหลุยส์ นาโปเลียน กับพระราชย์ของ
เขา โดยตั้งชื่อตามความรู้สึกที่ถูกต้องที่สุด หลุยส์ นาโปเลียน มากกว่านาโปเลียน "กระจอก" (Napoleon le Petit)

วิกตอร์ ฮูโก ตั้งสมณานามให้ หลุยส์ นาโปเลียน ว่า นาโปเลียน "กระจอก" เป็นครั้งแรกในการประชุม
สภานิติบัญญัติ เมื่อวันที่ 17 กรกฎาคม ค.ศ. 1851 ในวันดังกล่าว วิกตอร์ ฮูโก ได้ขึ้นปราศรัยต่อต้านการปฏิวัติซึ่งกำลัง
เป็นข่าวลืออยู่ในขณะนั้นว่า เขาไม่ต้องการให้ ประธานาธิบดี หลุยส์ นาโปเลียน ซึ่งจวนจะครบวาระ 4 ปีอยู่แล้ว
อยู่ในตำแหน่งต่อไป เพราะขัดขวางกับวิถีทางประชาธิปไตย ประธานาธิบดี ควรจะต้องออกไปเลือกตั้งใหม่ "อย่าง
สุภาพบุรุษ" ไม่ใช่อำนาจว้าวอย่าง "เผด็จการ" เมื่อถูกสมาชิกพรรครีพับลิกันซึ่งสนับสนุนหลุยส์ นาโปเลียน ให้นำการ
รัฐประหารคัดค้านคำพูดของเขา วิกตอร์ ฮูโก จึงได้ว่า "พวกท่านได้รื้อถอนเสรีภาพของหนังสือพิมพ์แล้ว ตอนที่
มาร์ติรอนเสรีภาพบนแท่นปราศรัยอีกหรือ ? ... ถ้าหากไม่มีเสรีภาพบนแท่นปราศรัยแล้ว ข้าพเจ้าก็จะลงไป โดยไม่
กลับขึ้นมาอีกเลย แท่นปราศรัยที่ไร้เสรีภาพเหมาะสำหรับนักพูดที่ไร้ศักดิ์ศรีเท่านั้น ดีละ ถ้ายังมีคนเคารพแท่นปราศรัย
อยู่ละก็ ข้าพเจ้าก็ขอพูดต่อว่า ไม่ หลังจากนาโปเลียนผู้นี้ใหญ่แล้ว ข้าพเจ้าไม่ต้องการนาโปเลียน "กระจอก" ที่ไหนอีก

วิกตอร์ ฮูโก สงสารเห็นอกเห็นใจผู้ไร้เสรีภาพมากเพียงไร ก็ "ใจร้าย" กับพระราชย์มากเพียงนั้น เขา
ใช้สำนวนโวหารเยาะเย้ยถากถางหลุยส์ นาโปเลียนอย่างหมดความนับถือ ตอนที่ของนาโปเลียน "กระจอก" ซึ่งลงไป
เผยแพร่ในฝรั่งเศสอย่างลับๆมีความว่า "คุณเบนบาร์ท ก่อนอื่นคุณควรจะรู้ไว้สักนิดหนึ่งว่า มโนธรรมของมนุษย์นั้นคือ
อะไร คุณจงรู้ว่า มีสิ่งใหม่อยู่สองสิ่งในโลกนี้ที่เราเรียกว่า ความดี และ ความชั่ว ผมต้องเปิดเผยให้คุณรับทราบว่
การโกหกนั้นไม่ดี การทรยศนั้นเลว และการฆาตกรรมนั้นเลวยิ่งกว่า..."

วิกตอร์ ฮูโก โจมตี หลุยส์ นาโปเลียน ต่อไปอีกว่าคดโกงในการหยั่งประชามติที่ให้ตอบคำถามว่าเห็นด้วย
หรือไม่กับการก่อการรัฐประหารในปี ค.ศ. 1851 ผลปรากฏว่าประชาชนส่วนใหญ่เห็นด้วยคือมีผู้เห็นด้วย 7,145,000
และ ผู้คัดค้าน 592,000 คน วิกตอร์ ฮูโก ไม่ยอมรับชัยชนะของ หลุยส์ นาโปเลียน เพราะเห็นว่า ตัวเลขที่
ทางการประกาศออกมานั้นไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าจริงหรือเท็จ จึงไม่น่าเชื่อถือและไม่ถูกต้อง พร้อมกันนั้นก็ได้เสนอ
ความคิดเห็นของตนไปว่า การเลือกตั้งทางการเมืองแต่ละครั้งนั้น จะสมบูรณ์ต่อเมื่อมีการปฏิบัติตามเงื่อนไขสามประ
การอย่างเคร่งครัด กล่าวคือ "ประการแรก การลงคะแนนเสียงจะต้องเป็นไปอย่างอิสระเสรี ประการที่สอง การ
ลงคะแนนเสียงจะต้องแจ่มแจ้งชัดเจน และประการสุดท้าย ตัวเลขที่ได้ออกมาจะต้องเป็นตัวเลขที่แท้จริง ถ้าเงื่อนไขใดเงื่อนไข
หนึ่งในสามข้อนี้ตกหล่นไปการลงคะแนนเสียงก็ถือเป็นโมฆะ"

วิกตอร์ ฮูโก เขียน นาโปเลียน "กระจอก" ในรูปของร้อยแก้ว ปลายปี ค.ศ. 1852 เขาถูกขับออกจาก
กรุงบรัสเซลส์ จึงไปลี้ภัยอยู่ที่เกาะเจอร์ซีย์ (Jersey) ของอังกฤษ และ เขียนเปิดโปงความชั่วร้ายของ หลุยส์ นาโป
เลียนต่อไปอีก คราวนี้เขาเขียนระบายความรู้สึก และ ถ่ายทอดความคิด เพื่อ "ปลุก" ประชาชนให้ตื่นในรูปของร้อย
กรอง หนังสือรวบรวมบทกวีนิพนธ์การเมืองเล่มนี้ มีความยาวถึง 6,000 บท วิกตอร์ ฮูโก ตั้งชื่อว่า "กรรมตาม
สนอง" (Les Chatiments) ตามความเชื่อของเขาที่ว่า ผู้ใดก่อกรรมทำชั่ว ก็ย่อมได้รับการลงโทษอย่างสาสม

หนังสือเล่มนี้ กว่าจะได้ตีพิมพ์ในฝรั่งเศส ก็ต้องรอนลินสัมยจักรวรรดิที่สองเสียก่อน เพราะหลังจากทำรัฐประหารใน ปีค.ศ. 1851 หลุยส์ นโปเลียนก็ได้สถาปนาตนเองเป็นจักรพรรดินโปเลียนที่สาม ครองจักรวรรดิที่สอง ตั้งแต่ปีค.ศ. 1852 ไปจนถึงปี ค.ศ. 1870 แต่ก่อนที่จะได้ตีพิมพ์เป็นเล่มโคลงบทแล้วทว่าก็ได้ทะยอยเข้าไปในประเทศฝรั่งเศส โดยอาสาสมัครที่ขึ้นชมนในอัจฉริยะและอุดมการณ์ ของ วิกตอร์ ฮูโก

ในตอนต้นของคำนำหนังสือเล่มนี้ วิกตอร์ ฮูโก ได้สรุปเหตุผลว่าทำไมเขาจำเป็นต้องต่อต้าน หลุยส์ นโปเลียนไว้ดังนี้

"การกล่าวคำสาบานเท็จเป็นอาชญากรรม
การจารกรรมเป็นอาชญากรรม
การจับกุมคุมขังโดยพลการเป็นอาชญากรรม
การให้สินบนข้าราชการเป็นอาชญากรรม
การให้สินบนผู้พิพากษาเป็นอาชญากรรม
การฆาตกรรมเป็นอาชญากรรม"¹⁷

วิกตอร์ ฮูโก เริ่มด้วยโคลงชื่อ ความมืด (NOX) เล่าถึงการเตรียมการก่อรัฐประหารของ หลุยส์ นโปเลียน ในคืนวันที่ 1 ธันวาคม 1851 และในวันรุ่งขึ้นเมื่อ "ซามิ" อำนาจจากประชาชนได้แล้ว ก็มีการปราบปรามผู้ไม่เห็นด้วยอย่างรุนแรงในคืนที่สี่ธันวาคม เหล่าทหาร"มัมซีย์"ก็เลี้ยงฉลองชัยชนะของตน ท่ามกลางซากศพของประชาชนผู้ถูกฆ่าตายในตอนบ่ายของวันเดียวกันนั้น เหตุการณ์ทั้งสองคืนนี้ไม่เป็นเพียงแต่ "อาชญากรรม" ของหลุยส์ นโปเลียนเท่านั้น แต่ยังเป็น "ความมืด" ที่ดับแสงสว่างแห่งเสรีภาพ และ เป็นการเริ่มต้น ยุคมืด ของ ระบอบเผด็จการ หนังสือเล่มนี้มีส่วนทำให้ วิกตอร์ ฮูโก ต้องออกจากเกาะเจอร์ซี เช่นเดียวกับเรื่อง นโปเลียนกระจอกที่ทำให้เขาต้องระเห็จออกจากกรุงบรัสเซลส์เมื่อสามปีก่อน ในปี 1855 วิกตอร์ ฮูโก ไปซื้อบ้านอยู่บนเกาะเกอร์เนสซี (Guernessey) ซึ่งเป็นเกาะของอังกฤษ และ อยู่ที่นั่นจนถึงปี ค.ศ. 1870 คือเมื่อจักรพรรดินโปเลียนที่สามสิ้นอำนาจจึงได้กลับไปประเทศฝรั่งเศส รวมระยะเวลาที่ลี้ภัยการเมืองอยู่นอกประเทศทั้งสิ้น 18 ปี ความจริงแล้ว วิกตอร์ ฮูโก รวมทั้งผู้ถูกเนรเทศอื่น ๆ ได้รับพระราชทานอภัยโทษจากจักรพรรดินโปเลียนที่สาม ตั้งแต่ปีค.ศ. 1859 แล้ว แต่เขาปฏิเสธและได้เขียนแถลงการณ์แจ้ง เหตุผลว่าทำไมเขาถึงไม่ยอมกลับไปประเทศที่รักของเขา ดังนี้

ประกาศ

"สำหรับข้าพเจ้านั้น icroย้าได้หวังจากข้าพเจ้าเลยว่า ข้าพเจ้าจะให้ความสนใจ แม้เพียง เลี้ยววินาทีเดียวกับสิ่งทีเรียกว่า การอภัยโทษ ในสภาพที่ประเทศฝรั่งเศสกำลัง เมิชอยู่ขณะนั้น การประท้วงอย่างเด็ดขาด อย่างไม่หวั่นไหว และอย่างไม่มีวันสิ้นสุด คือหน้าที่ของข้าพเจ้า ข้าพเจ้าจะอยู่ร่วมกับการเนรเทศ เพื่อเสรีภาพไปจนถึงที่สุด เพื่อรักษาความมั่นคงดูชาติที่ได้ให้ไว้กับวัฒนธรรมของข้าพเจ้า เสรีภาพกลับไปเมื่อไหร่ ข้าพเจ้าก็จะกลับเข้าไปเมื่อมัน"

วิกตอร์ ฮูโก

เขียนที่ Haute-Ville House.

วันที่ 18 สิงหาคม ค.ศ. 1859 18

ประกาศฉบับนี้ ย้ำเจตนารมณ์ของ วิกตอร์ ฮูโก ที่ได้เขียนไว้เมื่อ 7 ปีก่อนหน้านี้ ในโคลงชื่อ คำสุดท้าย (Ultima verba) ในโอกาสครบรอบหนึ่งปีของการทำรัฐประหาร หลังจากที่ได้พูดถึงการกระทำที่ขัดต่อเสรีภาพของ หลุยส์ นโปเลียนแล้ว วิกตอร์ ฮูโก พูดถึงชีวิตของผู้ถูกเนรเทศว่าโดดเดี่ยวและอ้างว้างเพียงใดที่ต้องพรากจากผู้เป็นที่รัก ครอบครัวและบ้านเกิดเมืองนอน แต่ถึงกระนั้นก็ยังมีความหมายกว่าการมีชีวิตอยู่ในประเทศที่ไร้เสรีภาพ วิกตอร์ ฮูโก จบโคลงบทนี้ดังนี้

"ถ้ามีผู้ถูกเนรเทศเหลืออยู่เพียงสิบคน ข้าพเจ้าก็จะ เป็นคนที่สิบ
แต่ถ้ามีเหลืออยู่เพียงคนเดียว คน ๆ นั้น คือ ข้าพเจ้า"

หลังจากที่ไต่ระหกระเหินไปอยู่ต่างประเทศถึง 18 ปี วิกตอร์ ฮูโก กลับเข้าไปในฝรั่งเศส เมื่ออายุได้ 68 ปี แต่แทนที่เขาจะดีใจและมีความสุขที่ได้กลับ "ประเทศฝรั่งเศสที่เขารักและร้องไห้คิดถึงอยู่เสมอ" เขากลับมีแต่ความเศร้าว่าสกปรกเลวร้ายที่เห็นว่าแม้ฝรั่งเศสจะได้เสรีภาพคืนจากจักรพรรดินโปเลียนที่สามแล้วก็จริงแต่ก็ต้องถูกยึดครองโดยกองทัพรัสเซียที่รบชนะกองทัพจักรพรรดิ ยิ่งไปกว่านั้น คนฝรั่งเศสด้วยกันเองก็เช่นฆ่ากันระหว่างชาวแวร์ซายส์ และชาวคอมมูนปารีส เหตุการณ์เลวร้ายต่างๆ ในปี ค.ศ.1870-1871 นี้ วิกตอร์ ฮูโกได้เขียนไว้ในหนังสือรวบรวมบทกวีชื่อ กลียุค (L'Annee Terrible) รวมโคลงต่อต้านการยอมแพ้ของฝรั่งเศส และ โคลงเรียกร้องให้มีการต่อต้านกองทัพรัสเซีย เพื่ออิสระภาพให้แก่ชาติ ตลอดจนโคลงคัดค้านการประหารตนเองของคนฝรั่งเศสระหว่างการจลาจลของชาวคอมมูนปารีส นอกจากหนังสือเล่มนี้แล้ว วิกตอร์ ฮูโก ซึ่งได้รับการเลือกตั้งให้เป็นผู้แทนราษฎรในปี ค.ศ.1871 ก็ได้พยายามเรียกร้องให้มีการอภิโทษแก่ชาวคอมมูนปารีส ที่ถูกจับขังคุกหรือถูกประหารชีวิตแต่ผู้เดียว เมื่อความพยายามของเขาไร้ผล วิกตอร์ ฮูโก ก็ออกจากประเทศที่รักแต่ไร้เสรีภาพสำหรับทุกคนอีกครั้งหนึ่ง เป็นการประท้วงโดยไปอยู่ที่กรุงบรัสเซลส์ แต่ก็ยังคงให้ความช่วยเหลือแก่ชาวคอมมูนปารีส ซึ่งหนีออกจากฝรั่งเศสโดยจัดหาที่พักให้ ผลก็คือวิกตอร์ ฮูโกต้องถูกขับออกนอกประเทศเบลเยียมกลับไปอยู่บ้านที่เกาะ เกอร์ เนลส์อีกครั้งหนึ่ง เมื่อกลับเข้าประเทศฝรั่งเศสและได้รับเลือกให้เป็นวุฒิสมาชิกของกรุงปารีส ในปีค.ศ. 1876 วิกตอร์ ฮูโก ก็กล่าวสุนทรพจน์ในวุฒิสภาเรื่องการอภิโทษชาวคอมมูนปารีสต่ออีกถึงสองครั้งคือ ครั้งแรกในปี ค.ศ. 1876 และครั้งที่สองในปีค.ศ. 1878 วิกตอร์ ฮูโก ไม่เคยหยุดงานเขียนและงานด้านการเมือง เพื่อปกป้องสิทธิมนุษยชนในเรื่องเสรีภาพ จนกระทั่งสิ้นชีวิต เมื่ออายุได้ 83 ปี ใน ค.ศ.1885

ทั้งหมดนี้เป็นวิวัฒนาการทางการเมืองและทางวรรณกรรมของ วิกตอร์ ฮูโก ซึ่งเป็นการต่อสู้เพื่อเสรีภาพโดยแท้ เราจึงไม่แปลกใจเลยว่าทำไมในผลงานอันหลากหลายนับไม่ถ้วนของเขา วิกตอร์ ฮูโก จึงเข้าใจ สงสาร เห็นอกเห็นใจและปกป้องมนุษย์ผู้ไร้เสรีภาพทุกคน

ในปีค.ศ.1862 วิกตอร์ ฮูโก เขียนจดหมายถึงเพื่อนคนหนึ่งที่กรุงเจนีวา เล่าถึงประสบการณ์ชีวิตคอนวินวินท์ที่ทำให้เขาหันมาสนใจเขียนหนังสือต่อสู้ เพื่อคนที่ไม่ได้รับความเป็นธรรมจากสังคม โดยเฉพาะในด้านกฎหมาย อาญาจนสูญเสียอิสระภาพ สรุปได้ว่าในราวปี ค.ศ.1818 ประมาณเที่ยงวันเขาเดินผ่านไปทางศาลกรุงปารีสก็เห็นคน

มุงคนักโทษหญิงผู้หนึ่งถูกมัดติดอยู่กับเสา เธอเป็นขโมย ช่างหน้าเธอมีเตาด้านคอขึ้น และในเตามีเหล็กเผาไฟแดงไว้วางอยู่ พอเที่ยงตรง เพศฆาตก็เดินตรงไปข้างหลังผู้หญิง กระดุกเชือกที่ผูกเสื่อด้านหลังออก แล้วเอาเหล็กร้อน ๆ สีแดงฉาบมาโบบนโหล่งของเธอ เพื่อ "ประหัตตรา" ให้ประชาชนรู้ว่า เธอคือบุคคลอันตรายที่ควรระวัง วิกตอร์ ฮูโก เขียนว่า เสียงร้องโหยหวนด้วยความเจ็บปวดของผู้หญิงคนนั้นติดติดใจเขามานานกว่า 40 ปี "ในตอนนั้น ผมอายุ 16 ปีผมออกจากที่นั่นด้วยความตั้งใจแน่วแน่ที่จะต่อสู้กับการกระทำที่ชั่วร้ายของกฎหมายตลอดไป"¹⁹

สิบปีต่อมา วิกตอร์ ฮูโก เขียนหนังสือชื่อ "วันสุดท้ายของนักโทษประหาร" (Le Dernier Jour d'un Condamné - 1828) เพื่อปกป้องสิทธิพื้นฐานของทุกคน นั่นคือ การมีชีวิตอยู่และเพื่อเรียกร้องให้ล้มเลิกกฎหมายลงโทษประหารชีวิต สำหรับวิกตอร์ ฮูโก กฎหมายไม่มีสิทธิทำลายชีวิตของมนุษย์ ในเรื่องนี้ เขาใช้ความสามารถในการเขียนทำให้ผู้อ่านเห็นอกเห็นใจตัวละครที่กำลังจะถูกประหารชีวิต โดยให้ตัวละครที่รู้ว่า วันนี้เป็น "วันสุดท้าย" แล้วที่ จะได้มีชีวิตอยู่ในโลก ถ่ายทอดความคิด ความรู้สึกของคนออกมา นอกจากผู้อ่านจะเกิดความรู้สึก ปวดร้าวและทรมาณ ทรนทรายร่วมไปกับตัวละครแล้ว ยังเห็นห้องต้องกับผู้เขียนว่ากฎหมายไม่ถูกต้องและไม่ยุติธรรมกับนักโทษที่ทำความผิด เพราะความยากจนบังคับ ทั้งการคร่าชีวิตคนอย่างทารุณนั้นมาก่อนให้เกิดประโยชน์ใดๆควรจะ เลิกการประหารชีวิตเสีย วิกตอร์ ฮูโก เขียนไว้ในคำนำของหนังสือเล่มนี้ฉบับพิมพ์ปี ค.ศ. 1832 ว่า "การล้างมือให้สะอาดนั้นดีแล้ว แต่การห้ามไม่ให้เลือดตกยางออกนั้นคงจะดีกว่า"²⁰

โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สังคมเองก็มีส่วนทำให้คนทำความผิด เพราะความยากจนแท้ๆ ที่ทำให้เด็กต้องสวมเสื้อผ้าขาดกระรุ่งกระรัง ไม่มีรองเท้าสวมใส่และแม่อาจคาดหมายเห็นเพียงใด ก็ต้องเดินตัวลั่นเร่ร่อนไปตามท้องถนนเพื่อค้นหาเศษขนมปังตามถังขยะ "เด็กหนุ่มนางสาวที่ไร้คนเหลียวแลเอาใจใส่เหล่านี้ แทนที่จะได้รับความสงสารเห็นอกเห็นใจจากสังคม แต่สังคมกลับ "ใจร้าย" ผลักดันให้พวกเขาเข้าไปทำงานหนักในโรงงาน เมื่ออายุสิบสองเข้าคุกเมื่ออายุสิบแปดและถูกประหารชีวิตเมื่ออายุยี่สิบ...หลังจากที่พวกเขาถูกรื้อถอนเสรีภาพแล้วก็ถูกปลัดชีวิตอีก"²¹

การเขียนหนังสือเล่มนี้ นับเป็นการเริ่มต้นแรงค์เพื่อล้มเลิกกฎหมายการลงโทษประหารชีวิต เพราะนอกจากจะไม่ยุติธรรมสำหรับคนยากจนที่ต้องทำความผิด เพราะความจำเป็นบังคับแล้วการจับพวกเขาไปประหารชีวิตนั้น มิได้ทำให้สังคมดีขึ้น "โรงเรียนและโรงฝึกงานเท่านั้นที่จะทำให้ผู้นำสงสารเหล่านั้นกลายเป็นคนดีมีศีลธรรม และทำตนเป็นประโยชน์ต่อสังคม..."²²

สองปีหลังจากนั้น วิกตอร์ ฮูโก เขียนนวนิยายในแนวเดียวกันนี้อีก โดยตั้งชื่อตามตัวละครเอกว่า โคลด เกอ (Claude Gueux) ซึ่งแปลตรงตัวว่า โคลด คนขอทาน

โคลด เกอ ต้องโทษประหารเพราะฆ่าผู้คุมตาย ทั้ง ๆ ที่คอนแรกเขาถูกจับขังคุก เพราะลักขโมยขนมปังเท่านั้น ในเรื่องนี้ วิกตอร์ ฮูโก แสดงความรู้สึกสงสารเห็นอกเห็นใจ โคลด เกอ มาก โดยชี้ให้เห็นว่า โดยเนื้อแท้แล้วนักโทษประหารผู้นี้ไม่ใช่อาชญากร แต่ต้องกลายเป็นฆาตกรเพราะสังคมเป็นต้นเหตุ คุกทำให้คนดีกลายเป็นคนเลว "โชคชะตาได้ผลักดันให้เขาเข้าไปอยู่ในสังคมที่ชั่วร้าย จนในที่สุดเขาต้องกลายเป็นขโมย แล้วสังคมก็ส่งเขาเข้าไปในคุกที่เลวร้ายมาก จนในที่สุดเขาต้องฆ่าคนตาย"²³

วิคตอร์ ฮูโก ปลุกความรู้สึกของประชาชนทั่วไปและผู้รักชาติให้เห็นอกเห็นใจ โคลด เกอ ต้า แทนของนักโทษผู้ยากไร้ดังนี้ "ประชาชนหัว ประชาชนหนาว ความยากเข็ญผลักดันพวกเขาทั้งชายและหญิงให้ก่ออาชญากรรมหรือประพฤติดีชั่ว โปรดสงสารประชาชน ผู้ซึ่งลูกชายถูกพรากไปอยู่ในคุก และ ลูกสาวถูกพรากจากอกไปอยู่ในห้องโถงโล่งเตี้ยๆเกิด"²⁴

เมื่อรู้ถึงสาเหตุความผิดของนักโทษแล้ว ก็ควรแก้ให้ถูกจุด วิคตอร์ ฮูโก เสนอข้อคิดเห็นไว้ว่า "ควรแก้ปัญหาสองข้อคือ ปัญหาการศึกษา และปัญหาการลงโทษ"²⁵ เพราะถ้าแก้ปัญหาสองข้อนี้ไม่ได้ คนยากจนที่ไร้การศึกษาและอาชีพก็จะทำ "ความผิด" อยู่ต่อไปเรื่อย ๆ และ ถูก "ตัดหัว" ต่อไป อย่างไม่มีวันจบสิ้น

นอกจากการต่อสู้เพื่อนักโทษประหารในงานวรรณกรรมแล้ว วิคตอร์ ฮูโก ก็ได้ใช้ความเป็นนักการเมืองของตนกล่าวสุนทรพจน์ในสภาสมัชชาแห่งชาติด้วย ในปี ค.ศ. 1848 วิคตอร์ ฮูโก ได้กล่าวสุนทรพจน์ต่อต้านการประหารชีวิตประชาชนที่ก่อจลาจล ซึ่งส่วนใหญ่เป็นชนชั้นกรมาชีพ ผลก็คือ ในปีนั้นเอง ก็ได้มีการออกกฎหมายยกเลิกการตัดสินประหารชีวิตนักโทษการเมือง วิคตอร์ ฮูโก เห็นว่าความพยายามของตนบรรลุผลเพียงครั้งหนึ่งเท่านั้น แต่ก็ไม่ย่อท้อที่จะต่อสู้ต่อไปเพื่อให้นักโทษทุกคนมีสิทธิเท่าเทียมกัน

เหตุผลสำคัญอีกประการหนึ่งที่ทำให้ วิคตอร์ ฮูโก อดทนต่อสู้เพื่อล้มเลิกกฎหมายการลงโทษประหารชีวิตก็เพราะ เห็นว่าเป็นกฎหมายแห่งความตายที่ป่าเถื่อนและเหมาะสมกับยุคไดโนเสาร์เท่านั้น ในปี ค.ศ. 1851 วิคตอร์ ฮูโก เขียนไว้ในตอนหนึ่งของ "คำแก้คดีศาลอาญา" (Plaidoyer devant le Cour d'Assises) ว่า "ผู้ที่เห็นด้วยกับการประหารชีวิตนั้น ไม่อาจจะทำให้กฎหมายการลงโทษโบราณเด็กด่าบริษั แบบคาต่อตา พันต่อพัน บริสุทธิชนได้ เพราะ ไม่สามารถล้างล้างดับกฎหมายสกปรกอื่นที่อาบไปด้วยเลือด ที่ไหลรินจากศีรษะที่ถูกตัดจำนวนนับไม่ถ้วน มานานนับหลายต่อหลายศตวรรษมาแล้ว"²⁶

ด้วยเหตุนี้ ในหนังสือรวมบทกวีการเมืองชื่อ กรรมตามสนอง (Les Chatiments) ซึ่งเขียนขึ้นในปีต่อมา เพื่อต่อต้านอำนาจเผด็จการของหลุยส์ นโปเลียน วิคตอร์ ฮูโก จึงไม่ต้องการให้ประชาชนลงโทษประหารชีวิตหลุยส์ นโปเลียน แม้ว่าเขาจะเกลียดชังคนทรยศต่อระบอบการปกครองแบบสาธารณรัฐ และ "อาชญากร"ผู้สั่งประหารชีวิตผู้ต่อต้านมากเพียงใดก็ตามเพราะเห็นว่า นอกจากจะไม่เกิดประโยชน์อันใดแล้ว การลงโทษประหารชีวิตก็ยังไม่ได้แสดงถึงความก้าวหน้าของสังคมและความเจริญของจิตใจอีกด้วย จึงควรลงโทษ หลุยส์ นโปเลียน ด้วย "ความอับอายดีกว่าความตาย" (La honte et non la mort)²⁷ อนึ่งการประหารชีวิตนักโทษการเมือง เป็นอดีตไปแล้ว ไม่ควรจะรื้อฟื้นมาอีกควรจะล้ม "ผีร้าย" นี้เสีย มิฉะนั้นจะเป็นการกอยหลังเข้าคลอง เพราะ

"อดีตผ่านพ้นไปแล้วและกฎหมายแห่งความตายก็เลิกล้มไปแล้ว

ทั้งเรายัง ได้กลบหลุมศพผู้ถูกประหารชีวิตหมู่ไปแล้วด้วย"²⁸

ระหว่างที่ลี้ภัยการเมืองอยู่บนเกาะเจอร์ซี วิคตอร์ ฮูโก ก็ได้ให้หุคตเรียกเรื่องให้มีการเลิกล้มการประหารชีวิต เมื่อทราบข่าวว่าชาวอังกฤษคนหนึ่งชื่อ Tapner ซึ่งอาศัยอยู่บนเกาะเกอร์เนสซึ่งถูกตัดสินประหารชีวิต วิคตอร์ ฮูโกก็ได้เขียนคำร้องถึงคณะลูกขุนเพื่อให้ขอพระราชทานอภัยโทษแก่ นาย Tapner โดยพูดถึงความน่าเกลียดน่ากลัวของ "เครื่องมือแห่งความตาย" เช่น กิโยติน ชื่อที่ใช้แขวนคอ รวมทั้ง เพศฆาต แล้วตั้งคำถามคนและ เครื่องมือประ

หารเหล่านี้ว่า "พวกเจ้ามีสิทธิ์อะไรที่จะกลับมาปรากฏตัวอีก ตอนเที่ยงวันแรก ๆ ท่ามกลางแสงอาทิตย์ ท่ามกลางศตวรรษที่ 19 และท่ามกลางชีวิต พวกเจ้าคือภูตผีปีศาจ พวกเจ้าคือสิ่งที่มาจากความมืด จงกลับไปสู่ความมืดเสียเถิด"²⁹

ภาษาของ วิกตอร์ ฮูโก คงจะคงามเกินไปคนอังกฤษจึงมองไม่เห็นความน่าเกลียดน่ากลัวของเพศผมหงอกและอุปกรณ์ที่ใช้ในการประหารชีวิต ทั้งยังไม่รู้สึกว่าคุณอุปโลกน์ให้เป็น "ไดโนเสาร์เต่าล้านปี" ท่ามกลางชีวิตที่ "ดีวิไลซ์" แล้วของกลางศตวรรษที่ 19 ! ผลก็คือ นาย Tapner ไม่สามารถหลีกเลี่ยงชะตากรรมเดียวกันกับบรรพบุรุษเก่าแก่ของตนได้และถูกแขวนคอตายในที่สุด

วิกตอร์ ฮูโก ไม่ได้เรียกรื่องานที่เล็กล้มการประหารชีวิต เฉพาะในฝรั่งเศส หรือ ในยุโรปเท่านั้น ในปี ค.ศ. 1859 เมื่อทราบข่าวว่าที่เมืองซาร์ฮานน์ ในรัฐเวอร์จิเนีย ประเทศสหรัฐอเมริกา จะมีการประหารชีวิตคนผิวขาวคนหนึ่งชื่อนาย John Brown โฆษรณาคณะด้านการค้าทาสคนผิวดำด้วยกำลังอาวุธ วิกตอร์ ฮูโก ซึ่งได้ต่อสู้เรียกร้องให้มีการเลิกทาสในฝรั่งเศสมาตลอดเวลา จนกระทั่งรัฐบาลได้ออกกฎหมายล้มเลิกระบบทาสตามอาณานิคมไปในปี ค.ศ. 1848 จึงไม่รีรอที่จะเขียนบทความประท้วงและส่งใบดีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์ทั้งในยุโรป และ ในอเมริกา วิกตอร์ ฮูโก ชื่นชมสหรัฐอเมริกามาก เพราะเห็นว่าเป็นประเทศที่เป็นประชาธิปไตยมากที่สุด ดังนั้นเมื่อเห็น นาย John Brown ต่อสู้เรียกร้องอิสรภาพให้กับพวกทาสผิวดำจนตนเองบาดเจ็บสาหัส ลูกชายสองในสี่คนถูกฆ่าตาย สองคนที่เหลือก็ได้รับบาดเจ็บและถูกจับพร้อมพ่อ วิกตอร์ ฮูโก จึงรู้สึกเศร้าใจและพร้อมกันนั้นก็ชื่นชมในความกล้าหาญและการเสียสละของ "ผู้ปลดปล่อย" เพื่อเสรีภาพทุกคน

วิกตอร์ ฮูโก เปิดเผยถึงเบื้องหลังการตัดสินคดี นาย John Brown กับพรรคพวก โดยชี้ให้เห็นว่า ชั้นตอนของศาลไม่ถูกต้อง ไม่ยุติธรรมกับผู้ต้องหา และผิดหลักสิทธิมนุษยชนอย่างยิ่ง เพราะการพิจารณาโดยคณะลูกขุน "ที่มีทาสผิวดำอยู่ในครอบครอง" กระทำกันอย่างเร่งรีบ การขอเลื่อนการพิจารณาพิพากษาคดีไม่ได้รับการอนุมัติ ทั้งๆ ที่ผู้ต้องหาทุกคนบาดเจ็บ การไต่สวนคดีรวดเร็วตัดความ มีการอ้างเอกสารปลอมหรือไม่สมบูรณ์ พยานปากสำคัญที่จะให้การเป็นประโยชน์กับจำเลยกลับถูกกีดกัน ยิ่งกว่านั้น ยังมีเป็นฝ่ายสองกระบอกตั้งอยู่ตรงกลางลานหน้าศาล ซึ่งพร้อมที่จะยิงผู้ต้องหาทันทีที่มีการบุกเข้าชิงตัว ในที่สุดการพิพากษาคดีก็สิ้นสุดภายใน 40 นาที ผลการตัดสินคดี ปรากฏว่ามีผู้ถูกประหารชีวิตถึงสามคน

วิกตอร์ ฮูโก เสริมว่า นับเป็นสิ่งที่น่าละอายและน่าเหลือเชื่อที่เหตุการณ์เลวร้ายเช่นนี้เกิดขึ้นในประเทศอารยะอย่างสหรัฐอเมริกา ถ้าเกิดขึ้นในประเทศเผด็จการและด้อยพัฒนาอย่างตุรกี เขาจะไม่แปลกใจและเศร้าเสียใจน้อยกว่านี้ หลังจากตีเตียนแล้ว วิกตอร์ ฮูโก ก็ "หยอดยาหอม" ว่า "อเมริกาเป็นทวีปที่คนมีจิตใจสูง ความรู้สึกของคน 'ดีนัชน'" วานประเทศที่เสรีภาพ"³⁰ ด้วยเหตุนี้ วิกตอร์ ฮูโก จึงเชื่อว่าการทำ "หน้าที่" ของเขาในการพิทักษ์สิทธิเสรีภาพของนาย John Brown กับพรรคพวกคงจะประสบความสำเร็จ เพราะมีละนั้นแล้วไม่เพียงแต่รัฐเวอร์จิเนียเท่านั้นที่มีความผิด สหรัฐอเมริกาทั้งประเทศ ตลอดจนคนที่รักประชาธิปไตยทุกคนก็มีความผิดไปด้วย ในฐานะที่ยอมให้การกระทำที่น่าละอายและเป็นภัยต่อระบอบเสรีประชาธิปไตยเกิดขึ้น โดยไม่พยายามป้องกันเสียแต่แรก

ในปี 1871 วิกตอร์ ฮูโก เขียนโคลงบทหนึ่งชื่อ ผู้ถูกยิงเป้า (Les Fusilles) เพื่อเรียกรื่องานที่มีการอภัยโทษผู้ถูกยิงเป้าเพราะก่อจลาจลในกรุงปารีสเป็นเวลาสามเดือน (มีนาคม - พฤษภาคม) แม้วิกตอร์ ฮูโก จะไม่

เห็นด้วยกับการจลาจลของประชาชนชาวปารีสซึ่งประกอบไปด้วยชนชั้นกรมาซีเสียเป็นส่วนใหญ่ก็ตาม แต่เขาไม่เห็นด้วยกับการลงโทษถึงขั้นประหาร เพราะรุนแรงเกินไป ยิ่งไปกว่านั้น วิกตอร์ ฮูโก ชี้ให้เห็นว่า รัฐบาลควรแก้ปัญหาการเมืองด้วยการแก้ปัญหาสังคมก่อน เพราะผู้ก่อประหารเหล่านี้เป็น "เหยื่อ" ของสังคม จึงต้องกลายมาเป็นนักโทษการเมือง เพราะฉะนั้นการคว่ำชีวิตของประชาชนผู้บริสุทธิ์และน่าสงสาร เหล่านี้จึงไม่ใช่การแก้ปัญหาที่ถูกต้องและได้ผล เพราะสาเหตุของการจลาจลครั้งนี้มาจากคำถามเหล่านี้

"เราได้ปกป้องคุ้มครองผู้หญิง เหล่านี้หรือเปล่า
เราได้คุ้มครองเด็กที่หนาวสั่น เพราะ ไม่มีเสื้อผ้าห่มร่างกายหรือเปล่า
คนเหล่านี้ทำงานเป็นหรือเปล่าและคนเหล่านี้อ่านหนังสือออกหรือเปล่า
คนโง่ เขาเบาปัญญา ย่อมนำไปสู่ความบ้าคลั่งในที่สุด
เราได้ทำให้การศึกษาแก่พวกเขาหรือเปล่า เราได้รักพวกเขาหรือเปล่า
และท้ายสุดนี้เราได้นำทางพวกเขาหรือเปล่า
พวกเขาไม่หนาวใช่ไหม และพวกเขาไม่หิวใช่ไหม"³¹

วิกตอร์ ฮูโก สรุปว่า รัฐบาลยังไม่สามารถหาคำตอบจากคำถามเหล่านี้ได้ รัฐบาลนั้นเสกยิรภาพทางการเมืองย่อมไม่มี - จะต้องเกิดเหตุการณ์รุนแรงเช่นนี้ต่อไปเรื่อยๆ เพราะประชาชนผู้สิ้นหวัง เหล่านี้ไม่กลัวตาย แม้มีชีวิตอยู่ก็ไม่มีจุดหมาย ตายไปเสียคงจะดีกว่าจะได้สิ้นทุกข์ เพราะฉะนั้นรัฐบาลควรหาทางช่วยประชาชนผู้ยากไร้ ซึ่งขาดการศึกษาและไม่มีความรู้ ทำให้พอเข้าใจความเป็นอยู่ที่ดีกว่าเดิม และ ให้อำนาจชีวิตที่มีความสุขความสมหวังมากขึ้น จะดีกว่า ทุกคนในสังคมจะต้องอยู่ร่วมกันอย่างสันติจริงๆ ไม่ต้องรบราฆ่าฟันกันอีกต่อไป

การต่อสู้เรียกร้องให้มีการยกเลิกการประหารชีวิตของ วิกตอร์ ฮูโก ไร้มล ร้อยยี่สิบห้าปีต่อมา คือ ในปี ค.ศ.1957 นักเขียนฝรั่งเศสคนหนึ่งชื่อ อัลแบร์ กามูส์ (Albert Camus) ได้เขียนนวนิยาย เรื่อง คนนอก (L'Etranger) เพื่อปลุกสำนึกของรัฐบาล และประชาชนในเรื่องการประหารชีวิตอีกครั้งหนึ่ง แต่กวีไร้มลอีกเช่นกัน ปัจจุบันนี้กฎหมายยกเลิกการประหารชีวิตมีผลบังคับใช้แล้วในประเทศฝรั่งเศส ทั้งนี้ตั้งแต่ปี ค.ศ.1981 เมื่อนายพรังซัวส์ มิเดเตอร์ริงค์ ได้รับเลือกตั้งเป็นประธานาธิบดีสมัยแรก เขาได้ทำตามสัญญาที่ได้ให้ไว้กับประชาชนระหว่างการหาเสียงว่า นโยบายสำคัญอันหนึ่งของเขาคือการยกเลิกกฎหมายการลงโทษประหารชีวิต

นอกจากการต่อต้านการลงโทษประหารชีวิตแล้ว วิกตอร์ ฮูโก ยังเรียกร้องความเป็นธรรมและความเห็นอกเห็นใจให้แก่ นักโทษที่ถูกจำคุกอีกด้วย ทั้งนี้ไม่ว่าจะเป็นนักโทษการเมืองหรือนักโทษอาชญากรรมโดยทั่ว ๆ ไป

เมื่อหลุยส์ นโปเลียน ก่อการรัฐประหารสำเร็จมีการจับกุมผู้ต่อต้านและลงโทษประหารเป็นจำนวนมาก วิกตอร์ ฮูโก เขียนโคลงประท้วงการรัดคอเนรภาพทางการเมืองไว้หลายบท โคลงเหล่านี้รวมอยู่ในหนังสือรวมกวีนิพนธ์ทางการเมืองชื่อ กรรมตามสนอง (Les Chatiment) วิกตอร์ ฮูโก เขียนโคลงบทหนึ่งชื่อ โพลีน โรลอง (Pauline Roland) เพื่อสดุดีเกียรติคุณของนักโทษการเมืองหญิงผู้หนึ่งชื่อ โพลีน โรลอง เธอเป็นนักเขียนที่มีอุดมการณ์ทางการเมืองและสังคม เช่นเดียวกับ วิกตอร์ ฮูโก เธอเขียนเรื่องลงในวารสารความหวัง (L'Espérance) วารสาร "ผู้ส่องทาง" (L'Eclair) และ วารสารเพื่อสังคม (La revue Sociale) นอกจากนี้เธอยังเขียน พจนานุกรม

โบลีน ีรอลอง สนใจเป็นพิเศษเกี่ยวกับปัญหาผู้หญิงและเด็ก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านที่เกี่ยวกับสิทธิสตรี ในการทำงานและเสรีภาพ เธอได้ก่อตั้งสหสมาคมกรรมกรหญิงและสมาคมครูสังคมนิยม

สามเดือนหลังจากการก่อรัฐประหารของ หลุยส์ นาโปลีเลียน โบลีน ีรอลอง ถูกจับได้เพราะพยายามช่วยเหลือครอบครัวของนักโทษการเมืองที่ถูกเนรเทศหรือถูกขังคุก ทั้งยังได้เขียนจดหมายให้กำลังใจแก่บรรดานักโทษการเมืองเหล่านั้นด้วย เธอถูกจับขังร่วมกับบรรดาชายหญิงและผู้หญิงโศกเศร้าที่คุก แซงต์ ลาซาร์ (Saint Lazare) ในกรุงปารีส แล้วถูกส่งไปขังในคุกอีกหลายแห่งในอัลจีเรีย ในที่สุดนักเขียนหญิงชื่อ จอร์จ ซองต์ (George Sand) ได้ขอพระราชทานอภัยโทษให้แก่เธอ โบลีน ีรอลอง ได้กลับฝรั่งเศส แต่ไปไม่ถึงบ้านเธอเสียชีวิตกลางทาง ที่เมืองลียง (Lyon) เนื่องจากไม่สบายและถูกทิ้งให้ตากฝนอยู่บนลาดฟ้าเรือ

วิคตอร์ ฮูโก เขียนโคลงอุทิศให้แก่วีรสตรีผู้นี้ โดยเน้นให้เห็นว่าการจำคุกนักโทษการเมืองนั้น ไม่ถูกต้องและไม่ยุติธรรมเพราะนักการเมืองอย่าง โบลีน ีรอลอง นั้น เป็น "แม่พระ" ผู้เปี่ยมล้นไปด้วยความรัก และความเมตตาต่อผู้ยากไร้และผู้ไม่ได้รับความเป็นธรรมจากสังคม การจับคนตีที่ท่าทักอย่าง เพื่อสังคม โดยไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนไปขังนั้น ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ใดๆทั้งสิ้น สังคมได้สูญเสียทรัพยากรบุคคล ผู้มีคุณภาพและคุณธรรมอย่างน่าเสียดาย ยิ่งไปกว่านั้น คุณก็ไม่สามารถบังคับเธอ ให้เลิกล้มอุดมการณ์ทางการเมืองของเธอได้ เธอกลับตั้งใจเด็ดเดี่ยวมากขึ้นเสียอีกที่จะต่อต้านระบอบทรราชย์ เพื่อเสรีภาพ

เนื่องจากโคลงบทนี้มีความยาวถึง 128 บาท จึงขอนำมาเป็นตัวอย่างเพียงบางตอน

โบลีน ีรอลอง

- 13 เธอคุฝแห่ง เสรีภาพที่ศักดิ์สิทธิ์ให้ลูกโซน
- 14 เธอห่วงใย เด็กๆและผู้หญิงทั้งหลาย
- 15 เธอยืนมือให้เหล่ากรรมกรจับพร้อมกันพูดว่า
- 16 ชีวิตนี้จะลำบากแต่จะดีที่อื่น
- 17 เราจงก้าวไปข้างหน้า เธอเดินไปพร้อมกับน้ำ
- 18 ความหวังจากคนหนึ่ง ไปสู่อีกคนหนึ่ง เธอเปรียบเสมือนอัครสาวก
- 19 ซึ่งพระเจ้าได้สร้างให้เป็นแม่และผู้หญิง
- 20 เพื่อที่จะให้โลกที่เราทุกคนทนทุกข์ทรมานอยู่อ่อนโยนยิ่งขึ้น
- 29 ด้วยใจที่สงบและกว้างใหญ่ไพศาล เธอแม่ความรักเหมือนกับดวงอาทิตย์ที่ส่องแสง
- 30 สำหรับเธอ มวลมนุษย์ คือครอบครัวเดียวกัน
- 32 เธอร้องตะโกนว่า ความก้าวหน้า ความรัก และภราดรภาพจงเจริญ
(เมื่อถูกจับ ผู้คุมพูดกับเธอว่า)
- 45 จงยอมรับ ระบอบการปกครองที่เพิ่ง เริ่มต้นเสียแต่บัดนี้

- 46 จงละทิ้งอุบายการดิ้นรนของคุณเสีย มิฉะนั้นจะไม่ได้รับการนิรโทษ
- 47 ลัมเบสซา จงเลือกเอา เธอพูดว่า ลัมเบสซา
(ลัมเบสซา คือ ชื่อคุกในประเทศอัลจีเรีย
(เมื่อเห็น ไบลิน ไรลอง ร้องไห้คิดถึงลูกสามคน ผู้คุมก็แนะนำว่า)
- 84 คุณอยากเป็นอิสระกลับไปหาลูกๆของคุณไหม
- 85 จงขอพระราชทานอภัยโทษต่อเจ้าชายลี ผู้หญิงกล้าหาญคนนี้ตอบว่า :
ฉันจะกลับไปหาพวกเขาต่อเมื่อฉัน หมกมุ่นหายใจแล้ว...
("เจ้าชาย"ในที่นี้คือ หลุยส์ นโปเลียน)
- 91 เธอเป็นผู้หญิง แม่ และคนฉลาดที่ทุกประเทศ
- 92 หนักกลายเป็นเพียงคนบ้ายที่ทุกข์ทรมาน และโดดเดี่ยวที่สุดอยู่ในคุก (ลัมเบสซา)
- 93 เธอต้องนอนบนเตียงสนามและเผชิญกับความหนาว ความร้อน และความอดอยาก
- 94 ตอนกลางวัน เธอต้องทนกับดวงอาทิตย์ที่ร้อนระอุ
และตอนกลางคืน เธอต้องรบกับพวกหมัด เ็บ รินโร ทั้งหลาย
- 95 ชีวิตที่ทุกข์หลัง "กลอนประตุ" และงานหนักจนไม่มีเวลาพักผ่อน
ตลอดจนค่าค่าตอบแทน
- 96 สิ่งเหล่านี้ไม่สามารถทำให้วิญญาณที่เข้มแข็งของเธอ "สยบ" ลงได้...
- 105 แม้ความเจ็บป่วยจะบั่นทอนชีวิตของเธอ
แต่ก็ทำให้จิตใจของเธอสูงส่งยิ่งขึ้น
- 106 เธอพูดซ้ำไปมาอย่างแผ่วเบาว่า
- 107 ท่ามกลางความเป็นทาสและความซึซลาดเหล่านี้
- 108 ผู้หญิงสมควรจะพลีชีวิตเพื่อความยุติธรรมและเสรีภาพ..."³²

นอกจากโคลงบทนี้แล้ว วิกตอร์ ฮูโก ยังได้เขียนโคลงอีกสองบทคือ ผู้ทศชีวิตเพื่อเสรีภาพ
(Les Martyres) และ บทเพลงสรรเสริญผู้ถูกเนรเทศ (L'Hymne des Transportes)

โคลงบางตอนชื่อ ผู้ทศชีวิตเพื่อเสรีภาพ มีดังนี้

ศูนย์วิจัยทรัพยากร

ผู้ทศชีวิตเพื่อเสรีภาพ

- 1 "ผู้หญิง เหล่านี้ถูกส่ง ไปยังคุกที่อยู่ไกลโพ้น
- 2 พี่น้องทั้งหลาย พวกเธอคือพี่ น้อง แม่ และลูกสาวของพวกท่าน
- 3 โอ้ พี่น้องทั้งหลาย ความผิดของพวกเธอ คือ ความรักที่มีต่อพวกท่าน
- 4 ผู้หญิงคนนี้เคยร้องตะโกนว่า การทรยศจึงพินาศ
- 6 มันแหละคืออาชญากรรมของเธอ ทำให้เธอถูกนำไปโดยมีผ้าปิดปากอยู่
- 8 ผู้หญิง เหล่านี้คือความศรัทธา ความดีงาม ความมีเหตุผล
- 9 ความซื่อตรง ความละเอียด ความภาคภูมิใจ และความยุติธรรม"³³

ส่วนโคลงชื่อบทเพลงสรรเสริญผู้กบเนรเทศ ข้อคิดเฉพาะสร้อยของโคลงดังนี้

"พวกเราจันททุกข์โง่เกิด อาชญากรรมจะต้องได้รับการตอบสนอง
ผู้งกและสายลมที่ผ่านกระหม่อมของพวกเราเอ๋ย
บรรดาพี่สาว น้องสาว และแม่ของพวกเรากำลังร้องไห้อยู่ที่นั่นทั้ง วันทั้งคืน
เจ้าแม่เอ๋ย จงช่วยบอกพวกเธอถึงความทุกข์ของพวกเราด้วยเถิด
ไอ้ สายลม จงช่วยนำความรักของพวกเราไปให้พวกเธอด้วยเถิด"³⁴

นอกจากจะทำให้ผู้อ่านสงสาร เห็นอกเห็นใจนักโทษการเมืองและผู้ไร้ความผิดแต่รักเสรีภาพทางการเมือง ยิ่งกว่าชีวิตเหล่านี้แล้ว วิกตอร์ ฮูโก ก็ได้ลึมนักโทษอาชญากรอันน่าสงสารที่เราจะเห็นได้จากโคลงชื่อ ความเศร้า และ คุก กับบทกวีนิยายเรื่อง เหยื่ออธรรม

ในปีค.ศ. 1838 วิกตอร์ ฮูโก เขียนโคลงบทหนึ่งชื่อ ความเศร้า ในโคลงบทนี้เสียดสีศาลว่า ประกอบไปด้วยผู้พิพากษาคณะหนึ่งที่ไร้ศีลธรรม ไร้หัวใจ และไร้ความยุติธรรม ทั้งยังบรรยายถึงความยากจนของนักโทษและสภาพที่น่าสงสารของเขาท่ามกลาง "ศัตรู" ในห้องพิจารณาคดีพิพากษาคดี ข้อความตอนหนึ่งของ โคลงมีดังนี้

"พ่อค้าคนหนึ่งร่ำรวยมาจากการโกงตาชั่ง
กฎหมายแต่งตั้งให้เขา เป็นผู้พิพากษาคณะหนึ่งในคณะลูกขุน
ในท่ามกลางความหนาวเหน็บของฤดูหนาว
ชายยากจนคนหนึ่ง ได้ลักขโมยขนมปัง เพื่อเลี้ยงครอบครัว
จึงมองดูห้องพิพากษาที่คลาคล่ำไปด้วยฝูงชน
พ่อค้าคนรวยมาที่นี่ เพื่อพิพากษาคณะหนึ่งจึงฟังดูดี
มันยุติธรรมดีแล้ว เพราะ ว่าคนหนึ่งมีทุกอย่างแต่อีกคนหนึ่ง ไม่มีอะไรเลย
พ่อค้าผู้พิพากษาคณะนี้โกรธมากที่ต้องเสียเวลาไปหนึ่งชั่วโมง
เขามองไปยังชายยากจนที่ร้องไห้อยู่ด้วยสายตาที่เขินซา
หลังจากตัดสินจำคุกจำเลยแล้ว เขาก็จากไปพักผ่อนที่บ้านตากอากาศในชนบท
ทุกคนเดินออกไปพร้อมกับพูดว่า ดีแล้ว..."³⁵

นอกจากโคลงบทนี้แล้ว วิกตอร์ ฮูโก ก็ได้เปิดเผยถึงสภาพที่น่ากลัวและเลวร้ายมากของคุก ตลอดจนชีวิตที่เหมือนกับคนกรงทั้งเป็นของนักโทษไว้ในโคลงชื่อ คุก (La Prison) อีกด้วย โคลงนี้มีอยู่สองบทแรกชื่อ โครงกระดูก (Les Squelettes) สำหรับวิกตอร์ ฮูโก คุกคือนรกและนักโทษคือโครงกระดูกที่เดินได้ นักโทษตายทั้งเป็น นักโทษที่ถูกขังอยู่ห้อง "คดีคนตาย" เพราะขาดอากาศบริสุทธิ์ และ แสงสว่าง ส่วนนักโทษที่อยู่ใต้หลังคา "ตาย" เพราะอากาศร้อนจัดในเดือนกรกฎาคม และหนาวจัดในเดือนธันวาคม" ที่นี่ นักโทษหนาวจนแข็ง ที่นี่ นักโทษร้อนเหมือนถูกไฟเผา ที่นี่ นักโทษตาย (Ici l'on gele; ici l'on brule; ici l'on meurt)

นักโทษเหมือนกับคนตาย เพราะคุณคือโลกมีแต่ความหลงลืม ในคุณ นักโทษลืมทุกอย่างแม้แต่ชื่อของตัวเอง และถูกตัดขาดจากโลกภายนอกอย่างสิ้นเชิง

"สายป่านที่ผูกมัดพวกเราเหล่านี้กับนักโทษกับโลกของเรา
และ เชื่อมมนุษย์คนหนึ่งกับมนุษย์คนอื่น ๆ ผ่านเงามืด
ขาดสะบั้นที่นี้ ไม่มีอากาศ ไม่มีแสงสว่าง ไม่มีที่พึ่ง
นักโทษรู้สึกสายป่านขาดลอยอยู่ข้างหลังตน"³⁷

วันๆหนึ่ง ชั่วโมงแล้วชั่วโมงเล่า นักโทษเดินลากโซ่ตรวนไปมาราวกับซากศพ หม่อมลอย ไร้ชีวิตจิตใจ กินขนมปังดำแล้วก็นอน ตื่น นอน สะดุ้ง อยู่ในความมืด ท่ามกลาง "ซากศพ" อื่นๆ หลังจากเรียกร้องความสงสารเห็นใจให้กับเหล่านักโทษแล้ว วิกตอร์ ฮูโก ก็จับโคลงบทนี้อย่าง เสียดสีและ เสียดแทงหัวใจว่า

"กษัตริย์ ซึ่งมีธัญสีมากกับเงินรายได้ทุกบาททุกสตางค์จากประชาชน
มีพระราชวังซึ่งประดับประดาด้วยเพอร์นิเจอร์ถึง 15 หรือ 20 แห่ง
จนกระทั่งพระองค์ไม่มีเงินเหลือพอที่จะซื้อเตียงไว้ใช้สัก
เตียงนั้น บรรดานักโทษจึงต้องนอนกันบนพื้นหิน"³⁸

ส่วนในนวนิยายอมตะเรื่อง เหยื่ออธรรม (Les Miserables) ซึ่งตีพิมพ์เป็นครั้งแรกในปี ค.ศ.1862 นั้น วิกตอร์ ฮูโก นำความคิดที่แฝงอยู่ในโคลงทั้งสองนี้มาเขียนอีกครั้งหนึ่งในรูปของร้อยแก้ว โดยให้ตัวแทนนักโทษผู้นำสงสาร ชื่อ จอง วาลจอง (Jean Valjean) เป็น "กระบอกเสียง" ถ่ายทอดชีวิตที่ขมขื่นและสิ้นหวังของนักโทษอย่างละเอียดทุกแห่งทุกมุม

จอง วาลจอง เกิดในตระกูลชาวนาที่ยากจนไม่เคยมีโอกาสรับเรียนหนังสือ ถ้าปรา้งทั้งพ่อและแม่ มีอาชีพตัดแต่งกิ่งต้นไม้เหมือนพ่อซึ่งเสียชีวิตไปเพราะตกต้นไม้ ที่สาหัสมีลูกชาย หญิง 7 คน เป็นผู้เลี้ยงดู เมื่ออายุได้ 25 ปี สามีที่สาวเสียชีวิตจึงต้องทำงานหนักยิ่งขึ้นเพื่อเลี้ยงหลานๆ วันหนึ่งหางานทำไม่ได้ และ ไม่มีเงินซื้ออาหารไปประทังความหิวของครอบครัว จึงไปทุบกระจกร้านขายขนมปังแห่งหนึ่งเพื่อขโมยขนมปังแต่ถูกจับได้และต้องโทษจำคุก 5 ปี เมื่ออยู่ในคุกได้ 4 ปี ก็พยายามหนีแต่ถูกจับได้ จึงถูกเพิ่มโทษเป็น 8 ปี แต่พออยู่ในคุกต่อได้ 8 ปี ก็พยายามหนีอีกโทษก็เพิ่มขึ้นอีกสองเท่าเป็น 16 ปี จอง วาลจอง พยายามหนีครั้งสุดท้าย เมื่ออยู่ในคุกได้ 13 ปี แต่ก็ไม่ประสบความสำเร็จอีก ครั้งนี้โทษเพิ่มขึ้นเป็น 19 ปี จอง วาลจอง จึงเลิกคิดที่จะแหกคุกอีกต่อไป หลังจากล้มเหลวถึงสามครั้งสามครา เมื่อ จอง วาลจอง ได้รับอิสระภาพนั้น เขาอายุได้ 46 ปี ผู้อ่านรู้สึกเสียดายแทนเขาเช่นเดียวกับ วิกตอร์ ฮูโก ที่ชีวิตวัยหนุ่มซึ่งควรจะเป็นประโยชน์ต่อตนเองต่อครอบครัวและต่อสังคมต้องสูญเปล่าไปในกรงขัง

กรงขังที่ทำลายความเป็นคนของ จอง วาลจอง จนหมดสิ้น เขาไร้ชื่อเพราะในคุก เขาคือนักโทษหมายเลข 24601 ไร้เอกลักษณ์เพราะนักโทษต้องใส่ชุดฟอร์มสีแดง เพื่อให้สังเกตง่าย และ สะดวกในการควบคุมดูแล ไร้เสรีภาพ เพราะมีลูกคัมเหล็กผูกถ่วงข้อเท้าอยู่ตลอดเวลา ถ้าทำผิดกฎระเบียบบ้าง ก็ต้องถูกล่ามโซ่เพิ่มจากหนึ่งเป็นสองเส้น แม้จะไม่สบายก็ต้องถูกล่ามโซ่ที่นอนอยู่กับพื้นไม้กระดานทนต่อความร้อน ความหนาว งานหนัก และไม่กระบองของผู้คุม จอง วาลจอง จบการบรรยายสภาพนักโทษในคุก ด้วยประโยคที่แสดงความรู้สึกน้อยเนื้อต่ำใจในโชคชะตาที่เกิดขึ้นมาจาจนและต้องเผชิญกับความทุกข์ทรมานอย่างแสนสาหัสเช่นนี้ "พวกหมามันยังมีความสุขมากกว่า" (Les chiens sont plus heureux)³⁹ ผู้อ่านรู้สึกปวดร้าวไปกับ จอง วาลจอง ที่รู้สึกสูญเสียศักดิ์ศรีความเป็นคน ลด

ค่าความเป็นคนของตนไปเทียบกับสัตว์ ยิ่งกว่านั้น ยังอดคิดไม่ได้ว่าเกิดเป็น"หมา"คงจะดีกว่า ความตกต่ำเหล่านี้ จอง วาลจอง รู้ซึ่งแก่ใจจึงพยายามหนีออกจากคุกเพราะนอกจากจะทนทุกข์ทรมานต่อไปไม่ไหวแล้วคุณยังทำที่"คน" กลายเป็น"สัตว์"ไม่รู้เห็ดรู้ผล เมื่อถูกขังก็คิดหนีอย่างเดียวตามสัญชาตญาณไม่คำนึงถึงผลร้ายที่จะตามมา ยิ่งไปกว่านั้น นอกจากจะสิ้นคิดแล้วยังสิ้นความรู้สึกอีกด้วย จึงไม่น่าแปลกใจเลย เมื่อ วิกตอร์ ฮูโก พูดยังจิตใจของ จอง วาลจอง ว่า "เมื่อเข้าไปอยู่ในคุกตอนแรกนั้น เขาร้องไห้สะอึกสะอื้น สิ้นไปหมดทั้งตัว พอออกจากที่นั่น เขาเหลือแต่หัวใจที่ตายด้าน"⁴⁰

แน่นอนที่สุด 19 ปีเต็มที่อยู่คุกที่ไร้ความเป็นมนุษย์ย่อมไม่มีมนุษย์คนใดเหมือนเดิมอยู่ได้ สำหรับ วิกตอร์ ฮูโก คุณคืออาชญากร การลงโทษคุมขังคนเน เป็นอาชญากรรมของกฎหมาย ถึงแม้ว่านักโทษมีม่ายในคุกก็ตายทั้งเป็น เพราะคนที่ไร้ทั้งความคิดและความรู้สึกจะต่างอะไรกับซากศพที่เดินได้ !

นอกจากคุณจะไร้มนุษยธรรมแล้ว วิกตอร์ ฮูโก ยังเปิดโปงถึงการคอร์รัปชันในคุกอีกด้วย ตลอดระยะเวลาที่ทำงานหนักในคุก คือทำงานสิบหกชั่วโมงต่อวัน สามสิบวันต่อเดือนและสิบสองเดือนต่อปี รวมทั้งสิ้น 19 ปี จอง วาลจอง ได้รับเงินค่าแรงตอนออกจากคุกเพียง 109 ฟรังก์ 15 ซู (1 ซู เท่ากับ 5 ซังติม) ซึ่งเมื่อเขาคิดดูแล้ว เขาควรจะได้ถึง 171 ฟรังก์ จะเห็นได้ว่านอกจากผู้คุมจะคอยทำโทษนักโทษแล้วยังคอย"โกง"เหยื่อของตน อย่างไร้ ยางอายุอีกด้วย

แม้ว่านักโทษในคุกจะ เลวร้ายดังกล่า แต่ก็ยังดีกว่าชีวิตหลังออกจากคุกแล้ว เพราะอย่างน้อยที่สุด นักโทษทุกคนก็มีชะตากรรมเดียวกัน ถูกกระทำทารุณกรรมทั้งร่างกายและจิตใจเหมือน ๆ กัน แต่เมื่อพ้นโทษออกมาแล้ว นักโทษคือ "คนนอก" ผู้ไม่มี "ที่" ในสังคมแม้แต่คนรังเกียจเหยียดหยาม เป็นที่หวาดกลัวของชุมชน ไม่มีใครไว้วางใจ านที่ทำงานด้วย เพราะนอกจากจะถูก "ประทับตรา" ต่อหน้าธารกำนัล จนเป็นแผลเป็นไปตลอดชีวิตดังได้กล่าวไว้แล้ว ในตอนต้น นักโทษก็ยังเป็นนักโทษอยู่ตลอดเวลา แม้ว่าจะได้รับอิสระภาพแล้ว ทั้งนี้เพราะในสมัยนั้นนักโทษที่พ้นโทษจะได้รับ "หนังสือเดินทางสีเหลือง" (Le passeport jaune) ทุกคน หนังสือนี้ต้องนำไปแสดงตามเทศบาลหรือสถานี ตำรวจที่ตนเองเดินทางผ่านเพื่อไปยัง เมืองที่ทางเรือนจำกำหนดให้ ชื่อความใน "หนังสือเดินทางสีเหลือง" ของจอง วาลจอง มีดังนี้

"จอง วาลจอง นักโทษผู้ได้รับอิสระภาพมาจากเมือง.....อยู่ในคุกทั้งหมด 19 ปีต้องโทษ 5 ปี โทษฐานลักขโมยพร้อมกับทำของเสียหาย และอีก 14 ปี โทษฐานพยายามหลบหนีถึงสี่ครั้ง ผู้ชายคนนี้อันตรายมาก"⁴¹

จอง วาลจอง ออกจากคุกที่เมืองตุลอง (Toulon) เพื่อไปยังเมืองปงตาร์ลีเยร์ (Pontarlier) ที่ทาง คุกกำหนดให้อยู่เพื่อสะดวกในการควบคุมให้อยู่ในสายตาคงตลอดไป หลังเดินทางได้ 4 วัน ก็ไปถึงเมืองดีญ (Digne) ตอนค่ำ วันนั้นเขาเดินทางขึ้นเขามาแล้วเป็นระยะทางเกือบ 50 ก.ม. เมื่อไปถึงตัวเมืองทั้ง ๆ ที่เหนื่อยและหิว แต่ เขาก็ต้องเอา "หนังสือเดินทางสีเหลือง" ไปที่ทางเทศบาลก่อน แล้วจึงหาที่ทานข้าวและที่พักค้างคืน ปรากฏว่าไม่มีโรงแรมใดต้อนรับเขาเลย หลังจากที่เขาบอกว่าเขามี "หนังสือเดินทางสีเหลือง" จอง วาลจอง จึงไปเคาะประตู คุกเพื่อขออนอนค้างสักคืนหนึ่ง เพราะคิดว่าคุกคงยินดีต้อนรับอดีตนักโทษมากกว่าสิ่งมข้างนอก แต่ปรากฏว่า คนเฝ้าประตู คุกไม่ยอมเปิดประตูให้ แต่พุดลอดผ่านจากช่องเล็กๆตรงประตูว่า "คุณไม่ใช้โรงแรม ทำให้คุณถูกจับที่เราถึงจะเปิด

ประตูนี้"⁴² จอง วาลจอง จึงไปเคาะประตูที่บ้านคอกก็โดนไล่อีก จอง วาลจอง ทั้งเหนื่อย ทั้งหิว ทั้งหนาว ไม่รู้จะทำอย่างไรดี พอตีเจอบ้านเล็กๆหลังหนึ่งข้างทาง ก็คิดจะเข้าไปนอนพักหลบความหนาว ปรากฏว่าเป็นบ้านของหมา เขาเล่าให้บาทหลวง มีเรียล (Myriel) ซึ่งต้อนรับเขาตอนหลังว่า "หมากัดผม และไล่ผมร่ากว่ามันเป็นคน มันทำท่าเหมือนกับจะรู้ว่าผมเคยเป็นอะไรมาก่อน..."⁴³

เมื่ออยู่ในคุก จอง วาลจอง เคยคิดว่าหมาสุนัขขบขายว่าเขา ตอนนี้อยู่นอกคุกแล้ว หมาก็ยังสุนัขขบขายว่าเขาซึ่งเป็นคนอีก ดังนั้น ไม่ว่าจะอยู่ในคุกหรือนอกคุกเขาก็มีสภาพเหมือนกัน นับว่าสังคมโทษร้ายกับเขามากเหลือเกิน ทั้งๆที่เขาได้ใช้ความผิดของเขาถึง 19 ปีเต็มแล้ว แต่ก็ไม่มีใครลืมความผิดนั้น ทั้งนี้ก็เพราะ "หนังสือเดินทางสีเหลือง" นี่แหละที่ทำให้เขาต้องตกเป็น "เหยื่อ" ของอดีตบาปตลอดชีวิต เขามิสามารถกลายเป็นผู้บริสุทธิ์ได้อีกต่อไป ไม่มีใครยอมรับเขาในสังคมเพราะความรังเกียจหรือโมเกิ เพราะความกลัว

วิคตอร์ ฮูโก ชี้ให้เห็นถึงผลเสียของ "หนังสือเดินทางสีเหลือง" ว่าเป็นการลงโทษหนักโทษที่โหดร้ายมาก เพราะทำให้นักโทษไม่เป็นที่ยอมรับของสังคมไปตลอดชีวิต เมื่อเป็นเช่นนี้ ก็เท่ากับเขาถูกลงโทษให้ตายทั้งเป็นและไม่มีโอกาสกลับเป็นคนดีได้อีก ชีวิตในคุกทำให้คนดีกลายเป็นคนชั่วอยู่แล้ว "คนสร้างนักโทษ"⁴⁴ แต่ชีวิตนอกคุกแยกว่า เพราะเมื่อเป็น "คนนอก" ของสังคม คนชั่วยิ่งจะประพฤติเลวยิ่งกว่าเดิม ทำให้ต้องกลับไปอยู่ในคุกใหม่ จึงควรล้มเลิก "หนังสือเดินทางสีเหลือง" เสีย เพราะมันเป็น "อาชญากรรม" พอๆกับค. เมื่อหนังสือเรื่อง เหยื่อธรรม ออกสู่ท้องตลาดมีการวิพากษ์วิจารณ์เรื่อง "หนังสือเดินทางสีเหลือง" มาก จนในที่สวดหนึ่งปีต่อมาถูกหมายยกเลิก "หนังสือเดินทางสีเหลือง" ก็มีผลบังคับใช้และมีเห็นประวัตินักโทษเก็บไว้ที่สถานตำรวจแทน

นอกจาก "หนังสือเดินทางสีเหลือง" แล้ว วิคตอร์ ฮูโก ก็กล่าวหาเจ้าหน้าที่ตำรวจเอง ก็มีส่วนทำให้นักโทษไม่สามารถปรับตัวเข้ากับสังคมได้เหมือนเดิม ในเรื่อง เหยื่อธรรม จาแวร์ (Javert) เป็นตัวแทนของตำรวจที่เคารพตัวบทกฎหมายเหมือนหุ่นยนต์ไม่มีหัวใจ เขาเป็นสารวัตรตำรวจที่อยู่เมืองมงเทรย์-ซูร์-แมร์ (Montreuil-sur-mer) ซึ่งจอง วาลจอง ไปตั้งถิ่นฐานที่นั่น ทั้งนี้หลังจากที่ทั้งคนและหมาไม่ยอมต้อนรับเขาแล้ว จอง วาลจองก็ได้รับการต้อนรับอย่างอบอุ่นจาก บาทหลวง มีเรียล (Myriel) เข้าวินรุ่งขึ้นก่อนออกจากบ้านของ บาทหลวงจอง วาลจอง ก็ลักขโมยงานเข้าทำด้วยเงินไปทั้งชุดแต่ถูกตำรวจจับได้ เมื่อตำรวจนำตัว จอง วาลจอง ไปหาบาทหลวงบาทหลวงกลับบอกว่า จอง วาลจองไม่ได้เป็นขโมยตนเองเป็นคนให้งานเงินทั้งชุดแก่ จอง วาลจอง เอง นอกจากนี้ก็ยังแถมเชิงเทียนเงินที่ห้อยคู้หนึ่งด้วยพร้อมกับบอกว่าให้กลับตัวเป็นคนดีเสีย จอง วาลจอง ซาบซึ้งในความดีของบาทหลวงมีเรียลมากจึงตั้งใจจะประพฤติตนเป็นคนดี แต่ประสบการณ์ที่ได้รับเมื่อมาถึงเมืองดียูนอนให้ จอง วาลจอง เข้าใจว่าถ้าตนเองไปอยู่เมืองปงตาร์ลีเยอร์ ตามที่ศาลกำหนดเขาก็คงจะกลับตนเป็นคนดีได้ยาก เพราะสังคมที่นั่นคนไม่ยอมรับ และจะกดดันหน้าว่าเป็นอดีตนักโทษอยู่ตลอดเวลา จึงตัดสินใจเปลี่ยนเส้นทางมาตั้งรกรากอยู่ที่เมืองเทรย์-ซูร์แมร์ แล้วเปลี่ยนชื่อมาเป็นมาเดอแลน จากนั้นก็ขายเครื่องเงินที่ได้มาจากบาทหลวงมีเรียลมาเป็นทุนตั้งโรงงานจรรยา จนได้รับแต่งตั้งให้เป็นนายกเทศมนตรีของเมือง ไม่มีใครรู้ว่า เมอร์ลีเออร์ มาเดอแลน มาจากไหนเพราะวันที่เขามาถึง เมืองนี้พอดีเกิดไฟไหม้ และเขาได้ช่วยลูกตำรวจสองคนออกมาจากกองไฟ จึงไม่ถูกขูด "หนังสือเดินทางสีเหลือง" ชาวเมืองรักเขา เพราะเขาเป็นคนดี ยุติธรรม และ ช่วยเหลือชาวเมืองมั่งคั่งทำในโรงงานของเขา มีแต่จาแวร์ เพียงคนเดียวที่สงสัยว่า เมอร์ลีเออร์ มาเดอแลน คือ จอง วาลจอง จึงคอยสอดส่องและติดตามพฤติกรรมเขาอยู่ตลอดเวลา

วิกตอร์ ฮูโก ทำให้ผู้อ่านสงสารเห็นอกเห็นใจ จอง วาลจอง มากเท่าไร ก็ทำให้ผู้อ่านเกลียด จาแวร์ มากขึ้นเท่านั้น เห็นคำราวเป็นเหมือนศัตรูของประชาชน แทนที่จะทำให้ประชาชนอ่อนนุญและสนับสนุนให้ประพัติน เป็นคนดีมีประโยชน์ต่อสังคม กลับทำให้ประชาชนหวาดกลัวไม่เป็นตัวของตัวเอง จอง วาลจอง มีอิสรภาพเหมือน ไม่มี แม้จะกลับเนื้อกลับตัวเป็นคนดีของสังคมแล้ว ก็ยังมีคำราวคอย "ตะครุบ" อยู่ตลอดเวลา จึงอาจกล่าวได้ว่านอก จาก "หนังสือเดินทางสีเหลือง" แล้วคำราวก็เป็นอีกผู้หนึ่งที่ทำให้นักโทษจมปลักอยู่กับอดีต ไม่มีโอกาสกลับตัวกลับใจเป็น คนดีได้อย่างเสรี

นอกจากคำราวจะคอยจ้องจับผิดคิดนักโทษแล้ว คำราวยังจับคนผิดอีกด้วย เมื่อจาแวร์ทราบข่าวจากกรุง ปารีสว่าคำราวที่นั่นจับ จอง วาลจอง ได้แล้ว จาแวร์ ก็เลิกสงสัยในตัวเมอร์ลีเออร์ มาเคอแลน แต่ จอง วาลจอง กลับไม่สบายใจเพราะ เห็นว่าไม่ยุติธรรมและไม่ยุติธรรมที่คนอื่นจะมาติดคุกแทนตนตลอดชีวิต โดยเฉพาะอย่างยิ่งชานาที่ถูกจับผิดตัวนั้นเคยอยู่ร่วมคุกเดียวกับตนมาก่อนจึงตัดสินใจเปิดเนยตัวเอง โดยเดินทางไปที่ศาลกรุงปารีส ปรากฏว่าในห้องพิพากษาคดีไม่มีใครเชื่อว่า นายกเทศมนตรีผู้มีเกียรติและร่ำรวยอย่าง เมอร์ลีเออร์ มาเคอแลน คือ จอง วาลจอง และคิดว่าเขาบ้า ตอนที่ วิกตอร์ ฮูโก เปิดโปงความผิดพลาดของผู้พิทักษ์รักษากฎหมายตั้งแต่ศาลตลอดจนคำ ราว ทั้งยังประพามตัวย่า ผู้รักษากฎหมายเหล่านี้เมื่อคดี คอยแต่คิดว่ามีเพียงคนจนเท่านั้นที่ผิด และสมควรถูกกักขัง ส่วนคนรายนั้นถ้าทำผิดก็ดูเหมือนเป็นเรื่อง เหลือเชื่อหรือไม่มีผิดปกติ วิกตอร์ ฮูโก ชี้ให้เห็นถึงน้ำใจอันดีงามของ จอง วาลจอง ที่เลิกเกลียดสังคมได้ด้วยความรักและความเมตตา และเมื่อเขามีจิตใจอ่อนโยน ชาบซึ่งในความคิดงามของ มนุษย์ อีกครั้งหนึ่งนั้นเขาก็พร้อมที่จะช่วยเหลือผู้อื่นด้วยน้ำใจที่ประ เสริฐ แม้ว่ากรกระทำนั้นจะทำให้เขาเสียชื่อเสียง และสูญเสียอิสรภาพอีกครั้งหนึ่งก็ตาม ผู้อ่านเห็นจิตใจที่สูงส่งของ จอง วาลจอง ชัดเจนยิ่งขึ้นเมื่อเทียบกับความใจดำ ของจาแวร์ที่ไม่ยอมให้อภัย จอง วาลจอง ไปเยี่ยมฟังตีเน่ (Fantine) อดีตคนงานหญิงของเขาที่กำลังจะสิ้นชีวิต และ ต้องการเห็นลูกสาวของเธอชื่อ โกอแซท์ (Cosette) ก่อนจะจากโลกนี้ไป เมื่อ จาแวร์ ปฏิเสธ จอง วาลจอง พูล ส่นหน้าเขาว่า "คุณเป็นคนฆ่าผู้หญิงคนนี้"⁴⁵ คำราวคือ "อาชญากร" เช่นเดียวกับคุก

แม้ว่า จาแวร์ จะพยายามสวดส้องและติดตามความประพฤติของเขาเสมอมา จอง วาลจอง ก็ไม่เคยถือโทษโกรธ เพราะคิดว่าจาแวร์ปฏิบัติตามหน้าที่ วิกตอร์ ฮูโก ต้องการชี้ให้เห็นว่าประชาชนที่ถือภัยคำราวเสมอ แต่คำ ราวไม่เคยถือภัยประชาชนเลย ตอนที่หนึ่งของเนื้อเรื่อง จาแวร์ ถูกประชาชนและนักศึกษาที่ก่อจลาจลจับได้และเอา มามัดไว้ จอง วาลจอง แก้มัดแล้วทำจะนำจาแวร์ไปยังห้อง แต่จริงๆแล้วเขากลับปล่อยพร้อมกับยิงปืนขึ้นฟ้า จาแวร์ นักไม่ถึงว่าคนที่ตนคอยจับกุมเขาคงนั้นจะช่วยชีวิตตนไว้ ยิ่งไปกว่านั้น จอง วาลจอง ยังบอก จาแวร์ อีกว่า ตอนที่ก้า อยจากจะจับตนละก็ทำให้ไปจับที่บ้าน พร้อมกับให้ที่อยู่ จาแวร์ ไป (ในโคลง ชื่อ สงครามกลางเมือง (Guerres Civiles) วิกตอร์ ฮูโก พุดถึงคำราวที่ฆ่าประชาชน ที่มองร่วมชาติ ไม่ว่าหญิงหรือชาย ผู้ใหญ่หรือเด็กได้อย่างไร ความปราณีระหว่างการปฏิวัติ แต่เมื่อคำราวถูกฝ่ายประชาชนจับได้บ้าง เด็กน้อยลูกชายอายุหกขวบของเขา ได้ช่วย ชีวิตเขาไว้เพราะแม้ว่าประชาชนจะเต็มไปด้วยความโกรธแค้น แต่ก็มีความธรรม เมื่อรู้ว่าเด็กน้อยผู้นั้นก้าพรวแม่ ก็ปล่อย คำราวกลับบ้าน ลูกจะได้ไม่ก้าพรวพ่ออีกคน ส่วนคำราวนั้นเวลาฆ่าประชาชนไม่เคยคิดเลยว่าพรากสามเอกจากภรรยา หรือพรากพ่อจากลูกหรือไม่ เขาทำตามคำสั่งผู้บังคับบัญชาอย่างหุ่นยนต์เท่านั้น)

สำหรับวิกตอร์ ฮูโก ศาล คำราว และคุก ไม่สามารถทำคนเลวให้เป็นคนดีได้มีหน้าซ้ำยังจะทำให้คนเลว

ไปยิ่งกว่าเดิมอีก มีสิ่งเดียวเท่านั้นที่จะทำให้คนเลวกลายเป็นคนดีได้ นั่นคือ การปลุกมนตร์ของเขาค ด้วยความรักและความเมตตาเท่านั้น นอกจากนี้ ถึงแม้ว่าคนจนจะไร้ทรัพย์สินเงินทองแต่ก็รวยน้ำใจ ศาลจึงไม่สมควรเหมาเอาว่าคนจนจะชั่วร้ายกว่าคนรวย เพราะส่วนใหญ่มักจะมีโอกาสทำผิดเพราะความจนบังคับเท่านั้น ไม่มีใครจะมีจิตใจเหี้ยมโหดมาแต่กำเนิด ในตอนหนึ่งของเรื่อง วิกตอร์ ฮูโก ชี้ให้เห็นว่าคนที่โหดเหี้ยมนั้นไม่มีชนชั้นนักโทษที่ยากจนน่าสงสาร แต่เป็นตำรวจและทหารผู้คุมขบวนนักโทษต่างหากที่ป่าเถื่อน เช้าวันหนึ่ง จอง วาลจอง พาโจกแซทท์ ไปเดินเล่น และเจอขบวนนักโทษผ่านมาทางนั้นพอดี ตามปกติขบวนนักโทษจะไม่ผ่านทางนั้น แต่ครั้งนี้ต้องออกนอกเส้นทาง เพราะไม่ยอมให้กษัตริย์ที่กำลังจะเสด็จไปประทับพักผ่อนที่พระราชวังฟงแตนโบล ทอดพระเนตรเห็นภาพที่ดูจาตมัยนัตา เหล่านักโทษเลยต้องเดินทางเพิ่มขึ้นอีกสัปดาห์ จอง วาลจอง กับ โจกแซทท์ เห็นบรรดาผู้คุมทำกับนักโทษเยี่ยงสัตว์ มัดพวกเขาคัดกันจนดูราวกับว่ามีโซ่เป็นกระดูกสันหลัง เวลาเดินพวกนักโทษ "เลีย" ไปมาเหมือน "กิ้งกือ" เมื่อไม่พอใจนักโทษที่ไม่ทำตามคำสั่งก็ใช้แส้วมาฟาดอย่างมโหฬาร ส่วนนักโทษที่บาดเจ็บก็นอนสลบกันอยู่ มองดูเหมือน "ถุงผ้า" ที่ขาดกระรุ่งกระรังสภาพที่น่าสังเวชของนักโทษเหล่านี้ทำให้ โจกแซทท์ ถาม จอง วาลจอง ว่า "พ่อคะ พวกนี้เป็นคนอยู่หรือเปล่าคะ"⁴⁶

คำถามประโยชน์สรุปความคิดของ วิกตอร์ ฮูโก เกี่ยวกับการลงโทษจำคุกนักโทษอาญาได้ทั้งหมด เพราะการจับกุมคนไปขังอย่างหรมานนั้น นอกจากจะขัดต่อสิทธิมนุษยชนด้านเสรีภาพแล้ว ยังไร้มนุษยธรรมอีกด้วย ผู้คุม และคุกทำให้คนกลายเป็นสภาพเหมือนสัตว์ไปทุกขณะ การคาดคะเนว่าคุกจะทำให้คนชั่วประพฤติตนดีขึ้นนั้นอย่าได้หวังเลย เพราะเป็นไปไม่ได้ในสภาพที่นักโทษถูกทารุณทั้งกายและใจ ตลอดเวลาที่อยู่ในคุกและหลังพ้นโทษ

ในนวนิยายเรื่อง เหยื่ออธรรมนี้ วิกตอร์ ฮูโก จึงชี้ให้เห็นว่า เมื่อ จอง วาลจอง อยู่ในคุก 19 ปีเห็นหัวใจของเขามีแต่ความเกลียดชังสังคม เมื่อออกจากคุกมาพบกับ บาทหลวงมีเรียล ผู้เต็มใจด้วยความรัก ความเมตตา ความสงสาร เห็นอกเห็นใจเขา จอง วาลจอง จึงเปลี่ยนเป็นคนละคนและตั้งใจทำแต่ความดีเท่านั้น

เมื่อเทียบกับวิธีการเอาคนไปขัง เพื่อไม่ให้รบกวนความสงบสุขของบ้านเมือง ซึ่งไร้ผลแล้ว วิกตอร์ ฮูโก เห็นชอบกับวิธีการของบาทหลวงมีเรียลมากกว่า เพราะเห็นว่า การแก้ปัญหาที่ถูกต้องและได้ผลดีกว่าและแน่นอนกว่า นอกจาก จอง วาลจอง แล้ว บาทหลวงมีเรียลได้พยายามช่วยเหลือเกื้อกูลเหล่านักโทษมาตลอด เห็นได้จากรายจ่ายของวัดซึ่งเงินรายได้ส่วนหนึ่งถูกแบ่งไว้ดังนี้

- "...เงินการกุศลเพื่อการพัฒนาปรับปรุงคุก.....400 ลิฟว์
- เงินการกุศลเพื่อการบรรเทาทุกข์และการปลดปล่อยนักโทษ.....500 ลิฟว์
- เงินช่วยเหลือเพื่อปลดปล่อยหัวหน้าครอบครัวที่ติดคุก เพราะมีหนี้สินให้เป็นอิสระ.....1,000 ลิฟว์
- (ห้าปี หลังจากที่นวนิยายเรื่อง เหยื่ออธรรม ออกสู่ท้องตลาด กฎหมายยกเลิกการจำคุก เพราะหนี้สินก็มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 22 กรกฎาคม 1867)
- เงินช่วยคนยากจน.....6,000 ลิฟว์"⁴⁷

นอกจากนี้ บาทหลวงมีเรียลยังเห็นว่า การช่วยเหลือเหล่านักโทษไม่เพียงพอ ทั้งยังเป็นการแก้ที่ปลายเหตุอีก

ด้วย ถ้าจะให้ผลดีที่สุดต้องแก้ที่ต้นเหตุ โดยการแก้ปัญหา การศึกษาให้ดีขึ้นเสียก่อน ด้วยเหตุนี้ เขาจึงพูดเสมอว่า"ควร
จะสอนสิ่งต่างๆให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ แก่ผู้่างเขลาเบาปัญญา สังคมมีความผิดที่ไม่ได้ให้การศึกษาฟรี..."⁴⁸

อุโก/ 1837

วิกตอร์ ฮูโก พยายามถึงความสำคัญของการศึกษาอยู่เสมอ เพราะนอกจากจะเป็นบัณฑิตชั้นแรกที่จะทำให้คนยากคนจนพบกับแสงสว่างในชีวิตแล้ว ยังเป็นหนทางเดียวที่ทำให้มนุษย์ทุกคนมีสิทธิ์เท่าเทียมกัน ในเรื่อง เหยื่ออธรรม นอกจาก บทเพลงมีเรียล แล้ว อองโจร์ล (Enjolras) นักศึกษากฎหมายหัวก้าวหน้าและเป็นหัวหน้ากลุ่มนักศึกษาชื่อ "เพื่อนของ เอ บี ซี" (Amis de l'A.B.C.) เป็นผู้สรุปความคิดเห็นของ วิกตอร์ ฮูโก ที่เรียกร้องให้ทุกคนมีสิทธิ์ได้รับการศึกษาเท่าเทียมกัน เพื่อช่วยแก้ปัญหาสังคมต่าง ๆ ทั้งหมดไป อองโจร์ล นำกลุ่มนักศึกษาและประชาชนผู้ยากไร้ ก่อการจลาจลขึ้น มีผู้เสียชีวิตหลายคนจากการปะทะกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ อองโจร์ล อธิบายถึงเหตุผลของการเสียชีวิตของเขาดังนี้

"พี่น้องทั้งหลาย ผู้ที่เสียชีวิตคือผู้ที่พลีชีพ เพื่อความรุ่งโรจน์ของอนาคต ซึ่งควรจะเริ่มต้นจากสิทธิ์ด้านการศึกษา โรงเรียนประถมบังคับสำหรับทุกคน โรงเรียนมัธยมเปิดสำหรับทุกคน นั่นคือกฎหมาย สังคมที่เท่าเทียมกัน เกิดจากโรงเรียนที่เหมือนกัน ใช่แล้ว การศึกษา คือ แสงสว่าง...สหายทั้งหลาย ศตวรรษที่ 19 ยิ่งใหญ่ แต่ศตวรรษที่ 20 จะสุขสบาย ดอนนั้นจะไม่มีอะไรเหมือนกับประวัติศาสตร์ในอดีต เราจะไม่ต้องกลัวการรบกวน การรุกราน การยึดอำนาจ และ การแข่งขันระหว่างชาติต่าง ๆ ด้วยกำลังอาวุธ เหมือนในวันนี้อีกต่อไป ..... เราจะไม่ต้องกลัวแล้ว ความอดอยาก ความเอาใจเอาเปรียบ การค้าประเวณีเพราะความทุกข์ ความยากไร้เพราะการตกงาน การประหารชีวิต คมดาบ และ สงคราม...อีกต่อไป เราจะมีความสุข"⁴⁹

ถึงแม้ว่า อองโจร์ล จะมีอุดมการณ์และมองไปข้างหน้าเช่นเดียวกับ วิกตอร์ ฮูโก แต่ วิกตอร์ ฮูโก ไม่เห็นด้วยกับวิธีการรุนแรงของเขา เพราะการจลาจลครั้งนี้ นอกจากจะทำให้พี่น้องร่วมชาติต้องฆ่ากันเองแล้ว ยังไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ใดๆ เพราะผู้ก่อการจลาจลส่วนใหญ่ จะเสียชีวิตหรือไม่ก็ถูกจับกุมคุมขัง ก่อการไม่สำเร็จ แม้ว่าจะเป็นการกระทำที่กล้าหาญแต่ก็เป็นการทำลายอุดมการณ์ทางอ้อม สำหรับวิกตอร์ ฮูโก วิถีทางการเมืองคามระบอบประชาธิปไตยเท่านั้นที่จะช่วยให้นักศึกษามีการศึกษาเท่าเทียมกันโดยสันติวิธี

ด้วยเหตุนี้ในปี ค.ศ. 1850 วิกตอร์ ฮูโก จึงกล่าวสุนทรพจน์เรื่อง "เสรีภาพในการศึกษา" ในสภาผู้แทนราษฎร เพื่อสนับสนุนความคิดเห็นในเรื่องนี้ได้ถ่ายทอดไว้ในงานวรรณกรรมกอดความโดยย่อดังนี้

"ทุกหนแห่งที่มีทุ่งนา ทุกหนแห่งที่มีมนุษย์ ขอให้หนังสือ ทุกตำบลควรมีโรงเรียน ทุกเมืองควรมีโรงเรียนมัธยม ทุกเมืองหลวงของแคว้นควรมีมหาวิทยาลัย ขอบข่ายที่กว้างขวางของแหล่งสติปัญญา เช่น โรงเรียนเตรียมอุดม โรงเรียนนาสติก โรงเรียนมัธยม มหาวิทยาลัย และ ห้องสมุดทุกแห่ง รวมกันทอแสงสว่างเหนือพื้นดินของประเทศ เพื่อ "บลุก" ความสามารถและ "อุ่นเครื่อง" อาชีพการงานให้ทั่วทุกหนแห่ง สรุปสั้นๆ ก็คือว่า การศึกษาของมนุษย์ควรจะถูกยกระดับให้สูงขึ้นอย่างจริงจัง โดยเงื้อมมือของรัฐซึ่งจะนำไปจัดตั้งไว้สำหรับมวลชนชั้นต่ำสุด ผู้ตกอยู่ในความมืดที่ทึบที่สุด เพื่อให้บรรลุถึงแสงสว่าง"⁵⁰

การต่อสู้เรียกร้องเพื่อสิทธิมนุษยชนในด้านการศึกษาของ วิกตอร์ ฮูโก เริ่มประสบผลสำเร็จ ในปี ค.ศ. 1881 ลี้ก่อนที่เขาจะเสียชีวิต ในปีนั้น กฎหมายการศึกษาฟรีระดับประถมมีผลบังคับใช้ในประเทศฝรั่งเศส ปัจจุบันนี้

การศึกษาภาคบังคับตั้งแต่ระดับเตรียมอนุบาลจนถึงระดับมัธยมปลาย คือ ตั้งแต่อายุ 2 ขวบครึ่ง ถึง 16 ปี ฟรีตลอด สำหรับผู้ปกครองที่ส่งบุตรหลานเข้าเรียนในสถาบันการศึกษาของรัฐ ส่วนในระดับอุดมศึกษานั้น นักศึกษาจะต้องเสียค่าลงทะเบียนเรียนแต่ไม่แพงนัก (ประมาณ 1 พันบาทต่อปี) สำหรับนักศึกษาที่มาจากครอบครัวยากจน ก็มีสิทธิของทุนการศึกษาและพักอยู่ในหอพักราคาถูกของมหาวิทยาลัยได้ด้วย

เมื่อเริ่มต้นเขียน เหยื่อธรรม วิกตอร์ ฮูโก มีจุดประสงค์ที่จะเขียนนวนิยายเรื่องนี้ โดยมี "ภราดรเป็นฐานและความก้าวหน้าเป็นยอด"⁵¹ และ เขาหวังว่าตราบิตที่ยังมีความหวัง เซลาเบาปัญญาและความทุกข์ยากอยู่ในโลกนี้หนังสือทำนองเดียวกับเล่มนี้จะไม่ไร้ประโยชน์⁵²

จึงอาจกล่าวได้ว่า วิกตอร์ ฮูโก ประสบความสำเร็จสมตามเจตนารมณ์ของเขา เมื่อนวนิยายเล่มนี้มีอิทธิพลต่อนักการเมืองและนักกฎหมาย ทั้งในและนอกประเทศฝรั่งเศส ตั้งแต่ ศตวรรษที่ 19 จนกระทั่งถึงปัจจุบันนี้ ขอยกตัวอย่างนางอินทรีรา คานธี นายกรัฐมนตรีของอินเดียผู้กลับใจแล้ว นางอินทรีรา ได้เขียนไว้ในบันทึกความทรงจำของเธอว่า หนังสือที่ประทับใจเธอมากที่สุดเล่มหนึ่ง คือเรื่อง เหยื่อธรรม ของ วิกตอร์ ฮูโก ซึ่งเธอได้อ่านฉบับภาษาฝรั่งเศส ความตอนหนึ่งมีว่า "อนึ่งฉันคิดว่าบริษัทผู้สังคมนของฉันได้รับอิทธิพลอย่างมาก จากการอ่านหนังสือเล่มนี้มันทำให้ฉันรู้สึกอ่อนไหวมากยิ่งขึ้นต่อปัญหาความยากจน"⁵³

สรุปได้ว่า ผลงานทางด้านการเมืองและสังคมของ วิกตอร์ ฮูโก มีอิทธิพลสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงกฎหมายที่ไม่เคารพต่อสิทธิมนุษยชนหลายฉบับ และสิ่งที่สำคัญที่สุด คือ ได้ปลุกสำนึกของมนุษย์ทุกคนให้ตระหนักถึงความสำคัญของสิทธิมนุษยชน ความสำเร็จในการต่อสู้เพื่อเรียกร้องสิทธิมนุษยชนของ วิกตอร์ ฮูโก มาจากเคล็ดลับ 5 ประการแรก วิกตอร์ ฮูโก เป็นนักเขียนและนักการเมืองที่ทำตามคำพูด ไม่ขี้ขลาดแต่พูดแล้วไม่ทำหรือพูดอีกอย่างหนึ่งทำอีกอย่างหนึ่ง ด้วยเหตุนี้ เขาจึงตั้งชื่อหนังสือรวบรวมผลงานทางการเมืองว่า การกระทำและคำพูด เพราะสำหรับ วิกตอร์ ฮูโก การกระทำและคำพูดต้องเหมือนกัน ประการที่สอง วิกตอร์ ฮูโก เขียนไว้ในโคลงบทหนึ่งของ กรรมตามสนองว่า "ผู้มีชีวิตคือผู้ที่ต่อสู้" (Ceux qui vivent sont ceux qui luttent) เขาจึงได้ต่อสู้ตลอดชีวิตของเขาเพื่อรักษาไว้ซึ่งสิทธิของมนุษย์ทุกคนโดยไม่รู้สีกท้อแท้หรือสิ้นหวัง ทั้งนี้ด้วยเคล็ดลับประการที่สาม คือ วิกตอร์ ฮูโก ยึดคติที่ว่า "ความตั้งใจอยู่ที่ไหน ความสำเร็จอยู่ที่นั่น" (Vouloir fermement, c'est pouvoir) และ "ความพยายามอยู่ที่ไหน ความสำเร็จอยู่ที่นั่น" (Perseverer, le secret de tous les triomphes) เมื่อมีทั้ง "ความตั้งใจจริง" และ "ความพยายาม" วิกตอร์ ฮูโก จึงบรรลุเป้าหมายสมตามเจตนาที่จะต่อสู้กับอำนาจเผด็จการเพื่อปลุกสำนึกทั้งของทรราชย์และของประชาชนให้เห็นถึงความสำคัญของระบอบประชาธิปไตย เพราะเห็นว่าเป็นหนทางเดียวเท่านั้นที่จะทำให้มนุษย์ทุกคนมีเสรีภาพ เสมอภาค และ ภราดรภาพ ตามอุดมการณ์ของการปฏิวัติ ในปี.ศ. 1789 ซึ่งเป็น "หัวใจ" ของการประกาศสิทธิมนุษยชนด้วย ประการที่สี่ วิกตอร์ ฮูโก ถือว่า "การมีชีวิตอยู่ คือ การมองไปข้างหน้า" (Vivre, c'est regarder devant soi) ด้วยเหตุนี้ เขาจึงมีแรงบันดาลใจที่สำคัญ คือความก้าวหน้าในอนาคตของมนุษยชาติ การเรียกร้องสิทธิเสรีภาพให้แก่ทุกคนและประเทศทุกประเทศที่ไร้เสรีภาพ ตลอดจนนักโทษทุกคนไม่ว่าจะเป็นนักโทษการเมืองหรือนักโทษอาญา ทั้งที่เป็นนักโทษประหาร หรือ นักโทษผู้ต้องขัง นับเป็นสัญลักษณ์ของความก้าวหน้าของสังคมที่ทุกคนจะอยู่ร่วมกันอย่างสันติและเท่าเทียมกัน นอกจากนี้การเสนอวิธีการแก้ปัญหาทางการเมืองและทางสังคม โดยการให้รัฐจัดการศึกษาฟรีแก่คนทุกชั้น โดยเฉพาะมวลชนผู้ยากไร้และขาดการศึกษา นับเป็นการปูพื้นฐานของสังคมอนาคตอย่างถูกต้องที่สุด ประการสุดท้าย ความยิ่งใหญ่ของ วิกตอร์ ฮูโก อยู่ที่

การใช้ศิลปะเพื่อมนุษยชาติ ด้วยความรัก และความเมตตาอย่างแท้จริง เขามีเคยย่อท้อในการที่จะเขียน กวีนิพนธ์ บทละคร และนวนิยาย เพื่อปลุกความคิด ความรู้สึกของผู้อ่านให้เกิดความรู้สึกร่วมกับผู้เขียน วิตคอร์ ฮูโก เกลียดความรุนแรงทุกรูปแบบ เขาจึงใช้ความงามของวรรณกรรมเป็นเครื่องมือของการต่อสู้กับอำนาจเผด็จการ การกดขี่ข่มเหง การลงโทษประหารชีวิต และการทารุณกรรมต่างๆ ตลอดจน ความอดอยากยากไร้และความอยุติธรรมของสังคมด้วยเหตุนี้ ผู้อ่านจะพบความคิดเหล่านั้นในรูปแบบของวรรณกรรมที่ต่างกัน แต่ วิตคอร์ ฮูโก มีความสามารถพิเศษในการเสนอความคิดเดิมซ้ำกัน โดยผู้อ่านไม่รู้สึกเบื่อหน่าย เพราะ เขาเข้าใจถึงเจตนาอันแน่วแน่ของผู้เขียน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง วิตคอร์ ฮูโก มีพรสวรรค์อย่างไม่มีใครเทียบได้ เขาใช้ภาษาต่างๆแต่ไพเราะ และ งดงามเต็มไปด้วยสีสัน และภาพเปรียบเทียบที่ก่อให้เกิดพลังทางความรู้สึกอย่างลึกลับ ทำให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึก สงสาร เห็นอกเห็นใจ หดหู่ หรือ ชมชื่นไปกับตัวละครที่เขานำเสนอ นับเป็นการปลุกเร้าความคิดและความรู้สึกที่ได้ผลโดยวิธี "ปากกา" และ "หัวใจ" เป็นอาวุธ เพราะทำให้ผู้อ่านเกิดความคิด ความรู้สึกเดียวกันกับผู้เขียนจนอยากมีส่วนร่วมในการปรับปรุง เปลี่ยนแปลง และ แก้ไขวิถีชีวิตของผู้ที่ไม่ได้รับการปกป้องคุ้มครองในด้านสิทธิมนุษยชน วิตคอร์ ฮูโก เปิดเผยถึงเคล็ดลับข้อสุดท้ายที่ทำให้ผู้อ่านรักและยกย่องเขา ทั้งยังเป็นการแสดงถึงความรัก และ ความตั้งใจจริงของเขาที่จะทำงาน เพื่อมนุษยทุกคน เมื่อเขาเขียนประโยคสั้น ๆ แต่มีความหมายลึกซึ้งก่อนหมดลมหายใจเพียงสองวันว่า "ความรัก คือ การกระทำ"

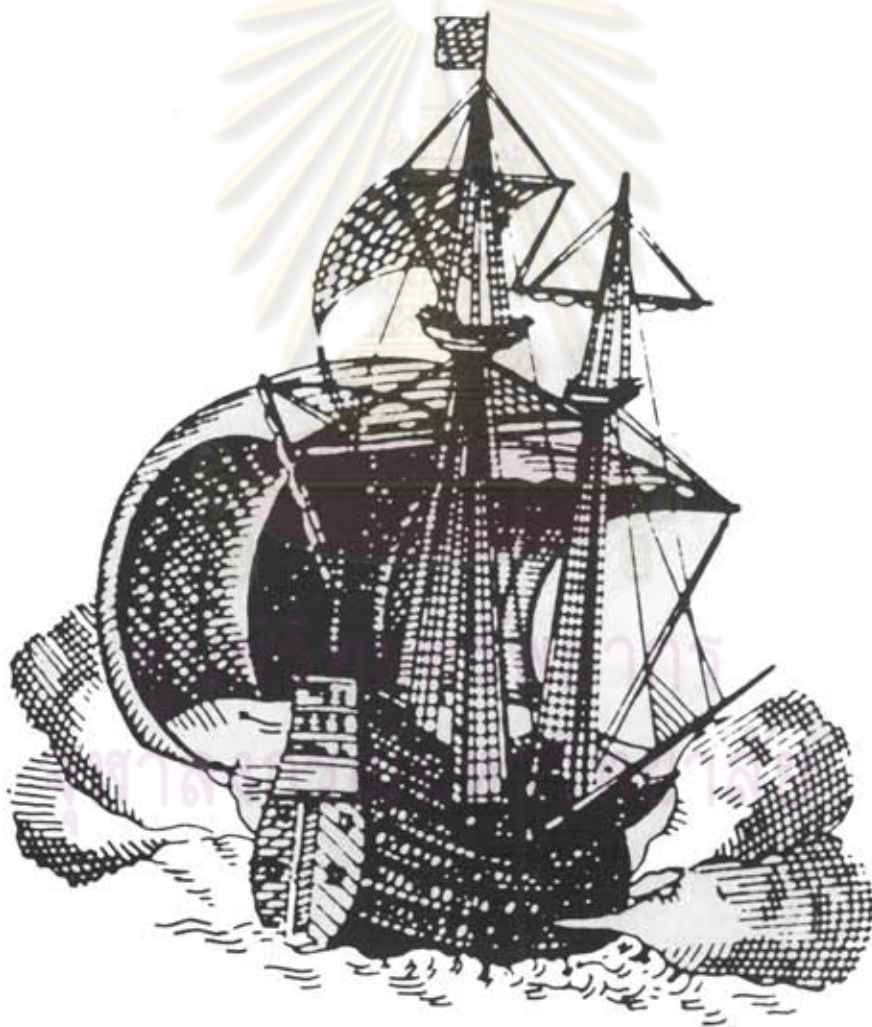

NOTES

1. The Declaration of Human Rights of 1789.
2. Jean-Marie Becet et Daniel Colard, "Les Conditions d'existence des libertes", Documents d'Etudes, n 4.01, serie Libertes Publiques, La Documentation francaise, Janvier, 1985, p.3.
3. Jean Imbert, Les droits de l'homme en France, Notes et Etudes Documentaires, La Documentation Francaise, n 4781, Paris, 1985, p.122.
4. Ibid, p. 123.
5. Pol Gaillard, Georges Sylnes et Francoise Rachmuhl, Grand Themes Actuels de Victor Hugo ; Oeuvres et themes, Hatier, Paris, 1980, p.155.
6. Preface d'Hernani. 1830
7. Discours de reception a l'Academie Francaise en 1841
8. Jean Thoraval, Les Grandes Etapes de la Civilisation Francaise, Bordas, Paris, 1969, p. 332
9. Cite par Pol Gaillard dans Victor Hugo, Les Chatiments. Univers de lettres, Bordas, Paris, 1985, p. 117.
- 10-11. L'Art et le Peuple, 1851
12. Paris-Match, n 1877, 17 Mai 1985, p; 86.
13. Ibid, p. 22
14. Jean Thoraval, Les Grands Etapes de la Civilisation Francaise op.cit.,p. 285.
15. Cite par, Pol Gaillard dans Victor Hugo, es Chatiments, Univers des Lettres, Bordas, Paris, 1985, p. 22
16. Ibid,p. 42
17. Ibid,p.27
18. Citee par Henri Guillemin, Victor Hugo Par lui-meme. "Ecrivains de toujours", Seuil, Paris; 1970, p.124.
19. Louis Aragon, Hugo, poete realiste. Ed. sociales, Paris, 1952, p. 15.
- 20-22. Preface du Dernier Jour d'un condamne- 1832.
23. Victor Hugo,Les Miserables, Bibliotheque de la Pleiade, Gallimard, Paris, 1951, p. VIII
24. Ibid, p. XII
25. Ibid, p. VIII
26. Plaidoyer devant le cour d'Assises, 1851.
27. Victor Hugo, Les Chatiments, op.cit., p. 40.
28. Ibid, p. 150.
29. Aux Habitants de Guernesey, 1854.
30. Pol Gaillard, Gorges Sylnes et Francoise Rachmuhl, Grands Themes Actuels de Victor Hugo. op.cit., p. 149.
31. Henri Guillemin, Victor Hugo par lui-meme, "Ecrivains de toujours", Seuil, Paris, 1970, p. 159.
32. Victor Hugo, Les Chatiments, op.cit., p.96-101.
33. Ibid, p.126.
34. Ibid, p.127.
35. Victor Hugo, Les Miserables, op.cit., p. X
36. Vitor Hugo,La Legende des Siecles. La Fin de Satan-Dieu. Bibliotheque de la Pleiade, Gallimard, Paris, 1950, p. 933.
37. Ibid, p. 934.
38. Ibid, p. 936.
39. Victor Hugo, Les Miserables. op.cit., p. 50.
40. Ibid, p. 58.

41. Ibid, p. 43.
42. Ibid, p. 38.
43. Ibid, p. 45.
44. Ibid, p. 120.
45. Ibid, p. 122.
46. Ibid, p. 166.
47. Ibid, p. 22.
48. Ibid, p. 24.
49. Ibid, p. 221.
50. Discours sur la liberte de l'enseignement, Assemblée Legislative, 1850.
51. Victor Hugo, *Les Miserables*, op.cit., p. XV
52. Victor Hugo, *Les Miserables*, op.cit., p. 19.
53. Indira Gandhi, *Ma Verite*, propos recueillis par Emmanuel Pouchpadass, Stock, 1984. Cite par Michel Ragon dans "Les livres du peuple" Magazine litteraire, n 214 Janvier, 1985, p. 42.

Bibliographie

1. Victor Hugo, Les Chatiments. Univers des lettres, Bordas, Paris, 1985
2. Victor Hugo, Les Miserables, Univers des lettres, Bordas, Paris, 1984.
3. Victor Hugo, Les miserables, Bibliotheque de la Pleiade, Gallimard, Paris, 1951.
4. Victor Hugo, La Legende des siecles. La Fin de Satan. Bibliotheque de la Pleiade, Gallimard, Paris, 1950.
5. Pol Gaillard, Les Contemplations, Profil d'une oeuvre, Hatier, Paris, 1981.
6. Pol Gillard, George Sylnes et Francoise Rachmuhl, Grands Themes Actuels de Victor Hugo. Oeuvres et themes, Hatier, Paris, 1980.
7. Henri Guillemin, Victor Hugo par lui-meme. Ecrivains de toujours, Seuil, 1970.
8. Louis Aragon, Hugo, poete realiste, Ed. sociales, Paris, 1952.
9. Jean Thoraval, Les Grandes Etapes de la Civilisation Francaise. Bordas, Paris, 1969.
10. Jean-Marie Becet et Daniel Colard, "Les Conditions d'existence des libertes", Documents d'Etudes, n 4.01, serie Libertes Publiques, La Documentation Francaise, Janvier, 1985.
11. Jean Imbert, Les droits de l'homme en France. Notes et Etudes Documentaires, La Documentation Francaise, n 4781, Paris, 1985.
12. Paris-Match, n 1877, 17 Mai 1985, p. 86.
13. Magazine Litteraire, n 214, Janvier, 1985, p. 42.

